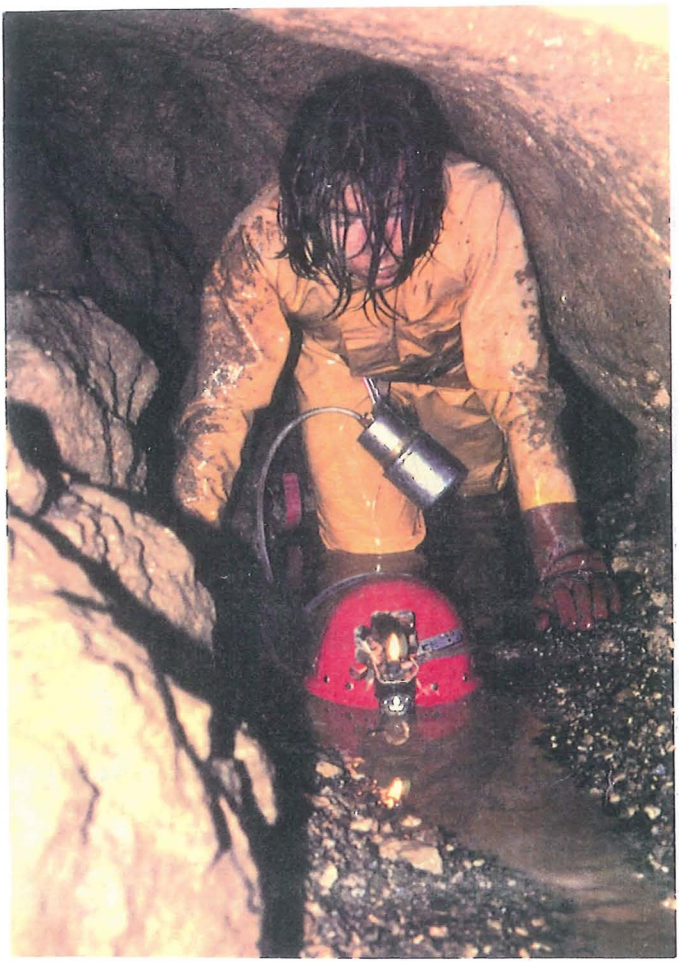

VELEBIT

JESEN 1991

VELEBITEN

Glasilo PDS Velebit

Radićeva 23, Zagreb, Hrvatska

Sadržaj

H. Malinar: BIVAKIRANJE U PRIRODI 3

L. Čaklović: IZRADA SIDRIŠTA I MEĐUOSIGURANJA . 20

D. Lacković, A. Čop: TEČAJ ORJENTACIJE I BIVAKIRANJA 32

A. Sutlović: NOVI METRI U STAROJ VETERNICI 34

L. Čaklović: ALPINISTIČKO–SPELEOLOŠKA ŠKOLA "LUCIJAN VRANJANIN" 38

I. Pavičić: PRVI USPJESI 39

Ž. Kaličanin: SPORTSKO PENJALIŠTE NA KALNIKU . . 40

L. Čaklović: NOVI SMJER NA KLEKU 43

B. Kanajet: PIRAMIDE NA SLJEMENU 44

I. Horvat, N. Kalac: PRIČA O ZLATOROGU 46

OGLEDALO 49

RIJEČ UREDNIKA 51

Na naslovnoj strani: Nakon povratka kroz prošireni prolaz u Zadnjem kanalu Veternice (foto: Darko Troha)

Na posljednjoj strani: Posljednji snimak starog Ratkovog skloništa na Samarskim stijenama (foto: Robert Erhardt)

broj 8 (jesen 1991.) Ožujak 23, 1992

godina II tiraž – 100 kom.

Hrvoje Malinar:
BIVAKIRANJE U PRIRODI

Uvod[1]

Bivakiranje u prirodi, tj. način da se prenoći izvan planinarske kuće, skloništa i slično građenog objekta nerijetko se prakticira u planinarstvu i to nije ništa novo, staro je koliko i planinarstvo, pa i više. Možda osnovni razlog za to je vrlo mali broj planinarskih domova u našim planinama u Hrvatskoj od kojih je većina jednim dijelom godine zatvorena. Drugi razlog je boravak u teže pristupačnim i rijetko posjećivanim mjestima. Osim toga postoji i želja upravo za takvim, neposrednim kontaktom s prirodom. I konačno, na to nas potiču neke od posebnih djelatnosti u planinarstvu - speleološka istraživanja (bivakiranje na ulazima u speleološke objekte i u podzemlju prilikom većih istraživačkih akcija i općenito boravak na terenu izvan uobičajenih planinarskih staza), alpinizam (bivakiranje pod stijenom, u stijeni i prilikom posebnih alpinističkih pohoda-logorovanja i ekspedicija) i turno skijanje (višednevno kretanje po planinama zimi).

Pa ipak, razmjerno mali broj planinara redovito prakticira takav način noćenja u prirodi. Mnogi ljudi bivakiranje smatraju teškim, neudobnim i opasnim i to najčešće oni koji nikada nisu ni pokušali prenoćiti napolju ili su to učinili jednom na krivi način. U svom dugogodišnjem planinarskom djelovanju koristio sam se najrazličitijim načinima bivakiranja i u svim uvjetima (u 22 godine oko 460 bivakiranja). Zato s pravom mogu tvrditi da bivak, ako se dobro napravi, ni u najgorim prilikama nije neudoban i opasan, a najčešće je to ugodan i poseban doživljaj, osobito ako se nađe na okupu dobro društvo iskusnih planinara. Takav način nas približava prirodi jer je promatramo i doživljavamo u neposrednom kontaktu i jer djelujemo u njoj služeći se svim sredstvima koja nam pruža. Osim toga povećavaju nam se mogućnosti i sloboda kretanja. Uz pretpostavku da se znamo dobro orijentirati i da imamo kartu i kompas, nismo više vezani za označene planinarske puteve i domove. Mogućnosti kretanja po planini neograničeno se povećavaju. I ne samo to - u eventualnim nepredviđeno teškim situacijama, kada smo primorani proboraviti noć na otvorenom, u oluji, mećavi i sl. okolnostima, čovjek vičan bivakiranju ponašat će se u toj situaciji smireno, bez panike, bez nepromišljenih postupaka i grešaka. Znat će pomoći sebi i drugima koji se nalaze s njim. Svojim sigurnim držanjem u takvim okolnostima umirit će druge, znat će načiniti zaklon, zapaliti vatru i tako spriječiti nesreću. To su na sreću rijetke prilike, ali zato nije umanjena važnost tog iskustva. Ja

[1] (Dio članka Marijana Čepelaka, "Bivakiranje u prirodi", objavljen u časopisu Naše planine br. 7-8, 1983. godine).

osobno ću radije izabrati neko divlje, nepristupačno mjesto, vatru i zaklon od lišća i borovog granja pod stijenom, nego planinarski dom s električnom rasvjetom i zagrijanim spavaonicama. To je, naravno, stvar ukusa i osobnog stava i time ni najmanje ne potcjenjujem uobičajeni pristup planinarstvu, odnosno boravljenju u planini. Ali, kako znam da ima mnogo ljudi, a naročito mladih koji žele upravo takvu, naglašenu i kontrastnu promjenu svakodnevnog, želim upozoriti na mogućnost koju pruža bivakiranje.

Izrada improviziranih skoništa

Za planirani višednevni boravak u prirodi potrebna je odgovarajuća oprema: šator, prostirka, spavaća vreća, te hrana i pribor za kuhanje. S tim sredstvima zna rukovati svaki izletnik. Događa se međutim da planinar namjerava boraviti u prirodi samo jedan dan, ali zbog vremenske nepogode, lutanja ili nekog drugog razloga mora prenoćiti u divljini bez potrebne opreme. Nađe li se u takvoj situaciji mora upotrijebiti svo znanje i vještinu da sačuva zdravlje, a u tešim vremenskim uvjetima možda i život. S tim problemom susretao se čovjek još u prapovijesti. Posluži li sreća, zaklon se može pronaći pod previsnom stijenom, u polušpilji ili ulaznom dijelu špilje (crtež 1).

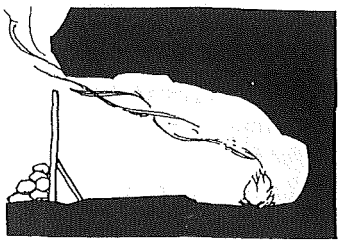

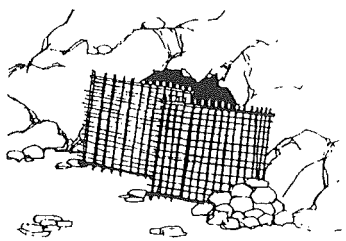

Crtež 1: Zaklon polušpilje može se na ulazu još i zatvoriti pomoću zida napravljenog od isprepletenog granja, čime se znatno smanjuje gubitak zagrijanog zraka u špilji.

Za prostirku se može koristiti lišće, trava, paprat, mahovina ili grančice crnogoričnog ili bjelogoričnog drveća. Ako se ne pronađe takav prirodni zaklon, valja se snaći na drugi način. Kao sklonište može poslužiti veće crnogorično stablo čije donje grane vise do tla i tvore prirodni šator. Šupljine između tih grana mogu se popuniti drugim granama, odsječenim sa susjednih stabala (crtež

2). Crnogorične iglice dat će relativno udoban ležaj.

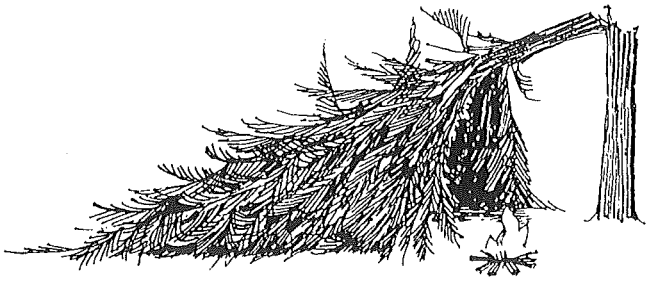

Crtež 2: Primjer skloništa pod slomljenim crnogoričnim stablom.

S nešto više truda može se izgraditi kolibica kakvu koriste ugljenari u našim krajevima (crtež 3). Na osnovnu konstrukciju kolibice poslažu se cblice, a preko njih crnogorične grančice, paprat, mahovina, trava, kora od drva ili drugi priručni materijal. Pokrivanje treba izvoditi odozdo naviše s preklopima kao kod slaganja crijepova. Dio prednje strane kolibice može se zatvoriti jednakim materijalom od kojeg je izrađen krov. Ostavljeni otvor može se za vrijeme spavanja zatvoriti vjetrovkom, plastičnom folijom i sl. Pred ulazom se napravi kamenom ograđeno ognjište radi kuhanja, a u hladnoj noći i grijanja.

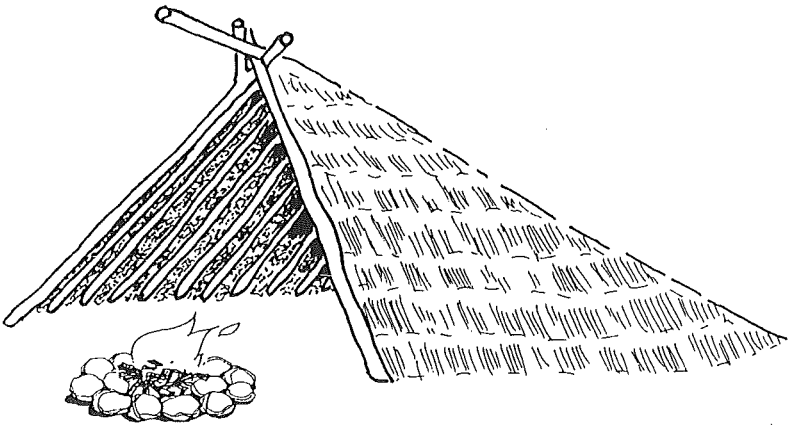

Crtež 3: Ugljenarska kolibica

Na crtežima 4, 5 i 6 prikazane su osnovne konstrukcije drugih vrsta kolibica, a koje se u načelu prekrivaju kao i ugljenarska koliba.

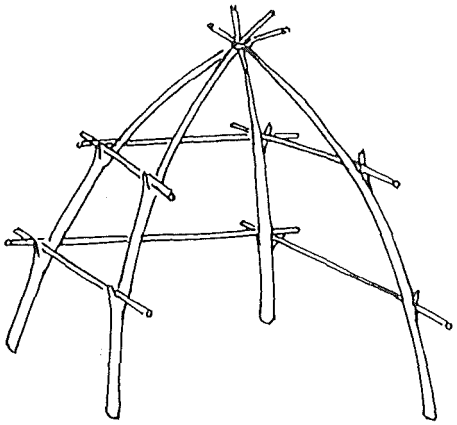

Crtež 4:
Konstrukcija kolibice od međusobno povezanih mladih stabala

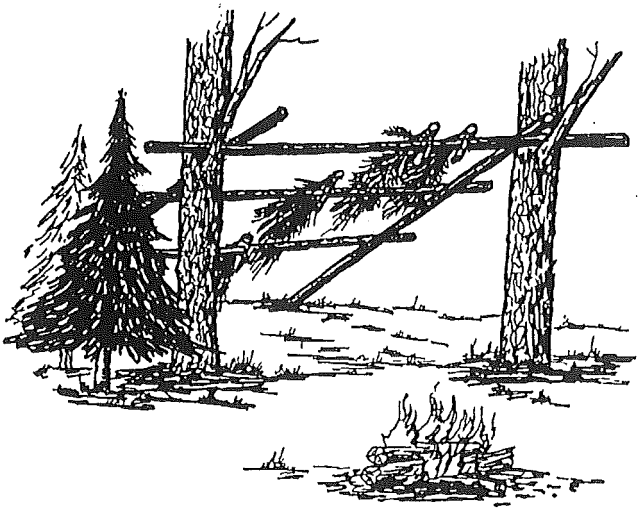

Crtež 5:

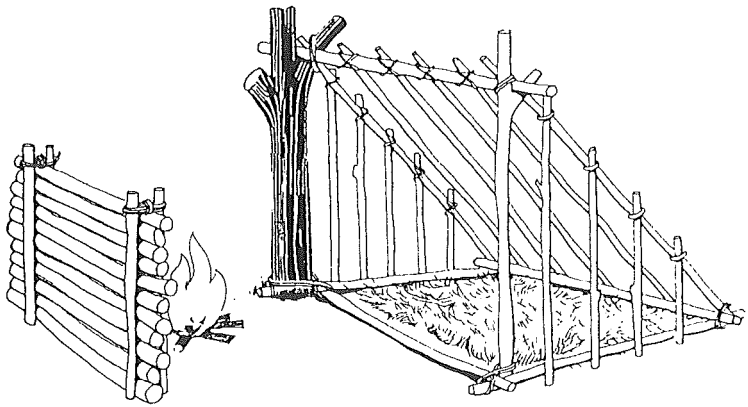

Crtež 6:

Time nisu iscrpljene sve mogućnosti izgradnje improviziranih skloništa. U stjenovitom kraju kao građevni materijal može poslužiti i kamenje (crtež 7). Sklonište se može urediti i između dvije bliske stijene ili veće kamene gromade, koje će poslužiti kao nasuprotni zidovi. Preostala dva zida izgradit će se najprikladnijim priručnim materijalom. Materijali se mogu kombinirati. Za izgradnju improviziranih bivaka potrebna je maštovitost, spretnost i upornost. Osim priručnog materijala, koji se može naći u prirodi, za pokrivanje krova skloništa može poslužiti i dio naše opreme, npr. šatorsko krilo, plastična folija, astrofolija, gunj ili navlačna vjetrovka.

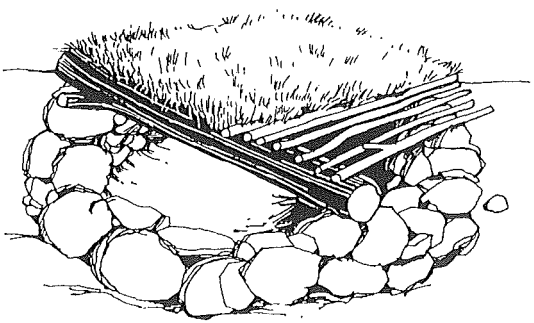

Crtež 7: Sklonište izgrađeno od kamena, granja i trave.

Pri tom takvi materijali moraju biti dobro zategnuti uzicama i podloženi granama da se na njihovoj površini ne skuplja kiša (crtež 8 i 9).

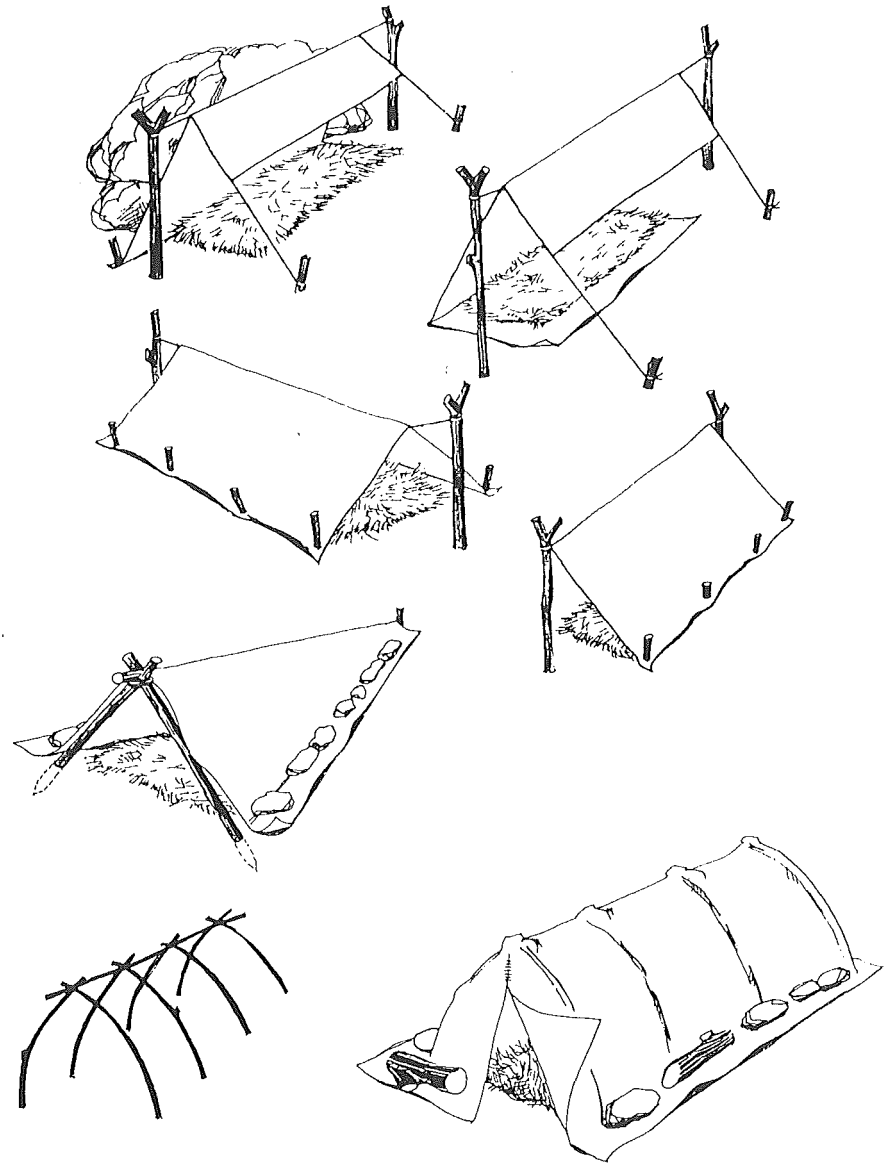

Crtež 8: Primjeri izrade skloništa uz korištenje plastične folije, šatorskog krila, astrofolije i sl.

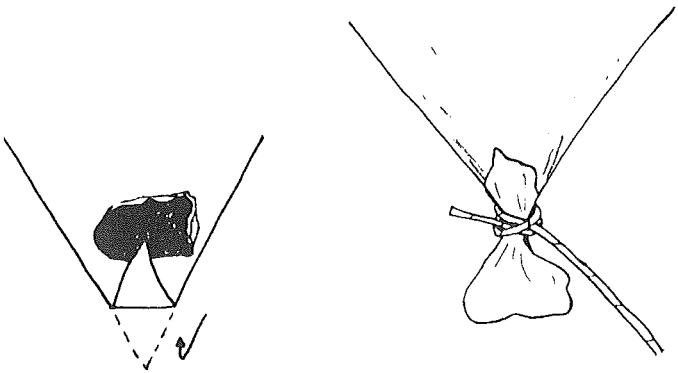

Crtež 9:
Jedan od načina vezanja kraja plastične folije (šatorskog krila i sl.

Za sve vrste skloništa vrijedi isto pravilo kao i za postavljenje šatora: valja izbjegavati njihovo lociranje u uleknućima zemljišta ili dnu klanaca, koje može biti poplavljeno za jačeg pljuska. Oko skloništa treba iskopati kanale za odvodnju kišnice. Ako tlo u skloništu nije ravno, spavanje će biti neudobno, pa ga treba poravnati iskopavanjem ili nasipavanjem zemlje, šljunka ili drugog materijala. Kad se dobije koliko toliko ravna i horizontalna površina tla, ležaj treba izraditi tako da je izoliran od vlage i hladnoće, te da je što udobniji. Najbolja improvizirana prostirka bit će deblji sloj grančica crnogorice.

U bjelogoričnoj šumi koristit će se unakrsno složene grančice bjelogorice koje valja prekriti slojem lišća, trave, mahovine ili paprati. Dijelovi opreme, kao ruksak, uže, plastična folija, rezervna odjeća i drugo, koristit će kao nadopuna prostirke ili kao pokrivač.

Kod izgradnje skloništa treba voditi računa o orijentaciji otvora prema smjeru vjetra i kiše koju vjetar nosi. Otvor treba okrenuti niz vjetar, osim u klancima i kanjonima, gdje je bolje otvor postaviti bočno na vjetar, jer se na takvim mjestima često smjer vjetra mijenja na suprotnu stranu.

Noćenje na otvorenom prostoru bez spavaće vreće

Spavanje bez spavaće vreće u hladnoj noći bez padalina može se učiniti ugodnijim tako da se naloži velika vatra koja ugrije tlo. Poslije se vatra pomakne jedan do dva metra dalje, tlo očisti od pepela i legne na to mjesto, koje ostaje satima ugrijano i suho. Pokraj vatre se može postaviti krupnije kamenje da se dovoljno zagrije, pa se postavi uz ležaj sa suprotne strane od vatre. Ugrijano kamenje također će nekoliko sati zračenjem grijati čovjeka. Pri odabiranju valja izbjegavati kamenje škriljave strukture, jer vlaga u pukotinama, kada se zagrije, može uzrokovati opasnu eksploziju. Pri paljenju vatre u šumi valja dobro paziti

da se ne izazove požar. Prije odlaska iz logora treba vatru ugasiti vodom, a u nedostatku vode žar zatrpati zemljom. Isto tako treba paziti da iskre iz vatre ne zapale opremu, koja je u novije vrijeme izrađena gotovo isključivo od sintetike, vrlo osjetljive na toplinu.

Skloništa u snježnim uvjetima

U zimskim uvjetima s obiljem snijega, kao materijal za gradnju skloništa poslužit će snijeg. U većem zapuhu iskopa se udubina (crtež 10), a ležaj načini od osobne opreme ili granja. Ulazni otvor zatvori se velikom grudom snijega, a za ventilaciju se probuši štapom rupa prema površini.

Ispod grana većih crnogoričnih stabala nađu se često i prirodne šupljine koje mogu odlično poslužti kao zaklon (crtež 11).

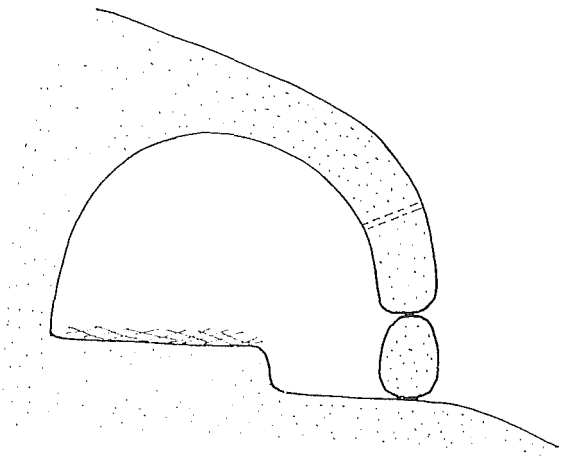

Crtež 10: Sklonište izdubljeno u snježnom zapuhu.

Ako nema dovoljno snijega za dubljenje skloništa, može se izgraditi eskimski iglu (crtež 12). Snijeg se reže u kvadre pomoću lopatice, većeg noža ili komada lima. Ako je snijeg zaleđen, kvadre treba sijeći sjekirom. Kvadri se slažu u krugu unutrašnjeg promjera oko 2 metra. Svaki slijedeći krug manjeg je promjera. Na kraju se vrh tako dobivene kupole pokrije većim blokom snijega. Pri gradnji iglua jedan čovjek treba biti s unutrašnje strane, tako da može pridržavati blokove snijega i zaglađivanjem ih vezati u jednu masu. Ulazni otvor se prorezuje kada je iglu dogotovljen. Otvor treba postaviti u zavjetrini. Naknadno se može dograditi predvorje u obliku povinutog tunela koji će štititi unutrašnjost od naleta vjetra i hlađenja prostora. Ako je moguće dobro je ulaz u iglu napraviti sifonalno jer hladni zrak pada i zadržava se na najnižem dijelu. Isto tako mjesto gdje ćemo ležati treba biti uzvišeno da se

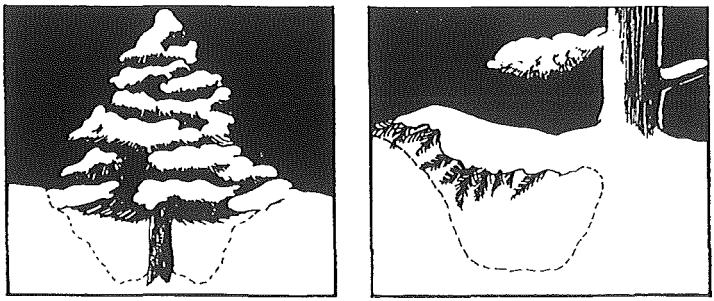

Crtež 11

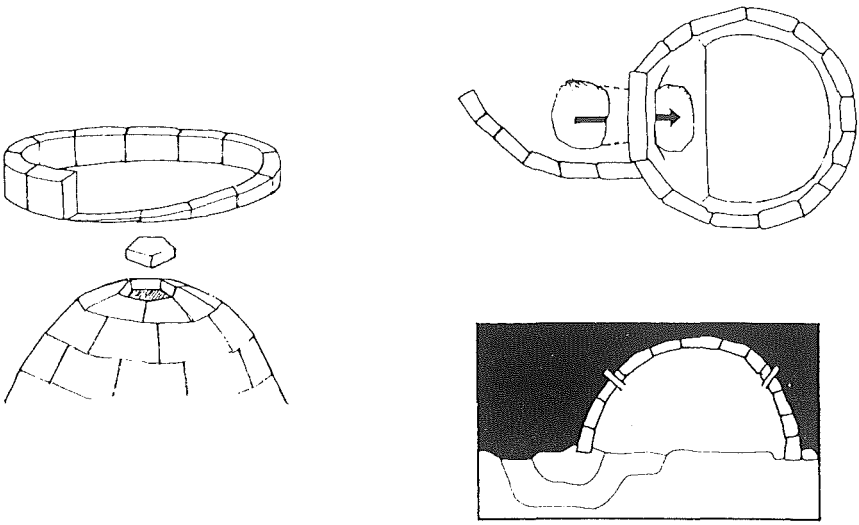

Crtež 12

hladniji zrak zadržava na nižim djelovima iglua. Izlaz se zatvara velikom grudom snijega ili nekim pokrivačem. Tlo iglua pokrije se priručnim materijalom kao i u prethodnim slučajevima. Unutrašnjost iglua može se zagrijati kuhalom ili, u nedostatku boljega, običnom svijećom. Pri izgradnji skloništa u snijegu treba odabrati mjesto koje nije ugroženo lavinama.

Valja znati da improvozirano bivakiranje samo donekle ublažava neugodnosti spavanja u divljini bez adekvatne opreme, ali znanje i snalažljivost mogu čovjeka spasiti od podhlađivanja ili smrzavanja. Stoga se mora uložiti maksimalan napor da bi se postigla što bolja zaštita od hladnoće i vlage. Svako polovično rješenje poslije se osvećuje.

Priprema vatre

Tegobe prisilnog bivakiranja u prirodi ublažit će topla logorska vatra. To vrijedi pod uvjetom da brzina vjetra nije prevelika. Kao gorivo dobro će poslužiti svako bjelogorično ili crnogorično drvo. Pri tom će najprikladnije gorivo biti otkinute posušene grane koje još nisu počele trunuti. U nedostatku drva za paljenje vatre može koristiti busenje trave, češeri, suha mahovina i grmlje.

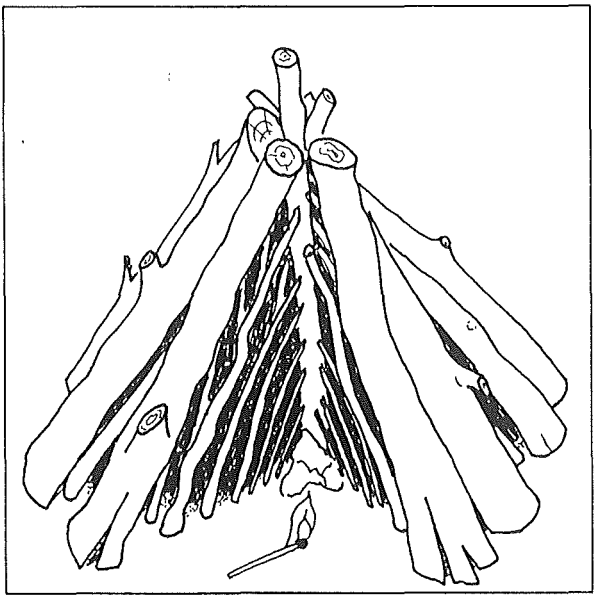

Crtež 13: Način slaganja drva za vatru. Prvo se stožasto slažu najtabje treščice' a zatim postupno sve deblji komadi drva.

Kad je drvo suho, nije teško upaliti vatru. Po kišnom vremenu ili kad je drveće prevučeno korom leda ili inja, paljenje vatre će biti problem i za iskusnijeg planinara. Ako nije moguće naći suharke za jezgru vatre, potrebno je lomljenjem i raskidanjem granja napraviti što više tankog i dugačkog iverja. Najbolje je iverje od smolastog crnogoričnog drva, ali može poslužiti i iverje od svježe odlomljene grane bjelogorice, jer ono ima manje vlage od mrtvog drva natopljenog vodom. Iverje se slaže stožasto i to najprije najtanji komadi, pa sve deblji (crtež 13).

Na njih se dalje stožasto slažu tanje trijeske i poluoblice. Dalje se mogu slagati i deblji komadi drva, ali se stožac mora slagati gusto. Stoga komade drva valja osloboditi od sitnih grančica koje strše, jer one ne dopuštaju gusto i uredno slaganje drva za vatru.

Na jednom mjestu treba ostaviti otvor za potpaljivanje. Nemamo li papira, za potpalu može poslužiti tanka brezova kora ili pažljivo složene borove iglice.

Ako nema ni toga, tada prvi sloj iverja treba biti rasčehan u tanke niti koje se mogu upaliti plamenom šibice. U nedostatku šibica vatru se može upaliti uz pomoć leće s baterije, kompasa ili dalekozora, ali je za to potrebno sunčano vrijeme.

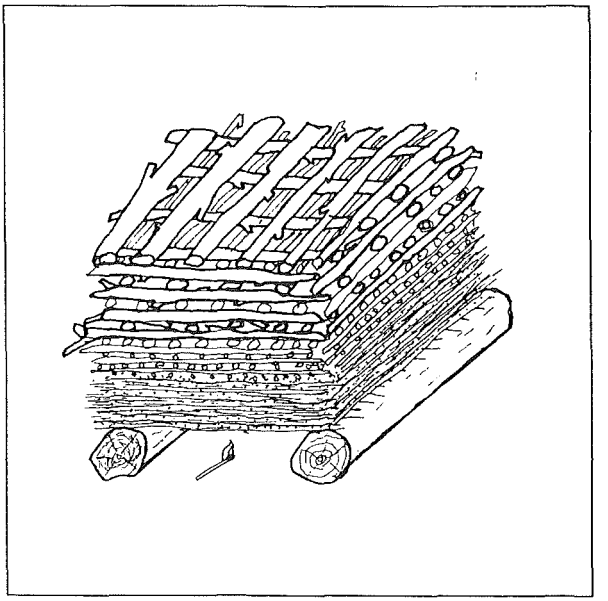

Crtež 14: Pagoda – križno slojevito slaganje drva za vatru. Prvo se slažu gusti slojevi tankih, a na njih postupno slojevi sve debljih grana

Slaganje vatre može biti i drugačije (crtež 14), ali je važno da se jezgra sastoji od tankih rasčehanih trijeskica, a ne od tankih grančica s korom, kako to često čine početnici. Jednom upaljenu vatru valja održavati sušenjem vlažnog drva. Posušeni komadi stavljaju se u vatru, a vlažni komadi raspoređuju oko nje.

Kako do pitke vode u bezvodnom kraju

Zateknemo li se neplanirano dulje vrijeme u bezvodnom kraju, snaći će nas osim navedenih još jedan problem – pitka voda. Kad pada kiša, voda se može u dovoljnoj količini nacijediti u posudu s krova bivka, ako je ovaj napravljen od plastične folije.

Ako smo bivak izgradili pod previsnom stijenom, vodu ćemo skupiti podmetanjem posude(porcije, prazne limenke od konzerve i sl.) ispod mjesta gdje kaplje voda sa stijene. Ne smijemo propustiti priliku da se voda skuplja i noću kad spavamo.

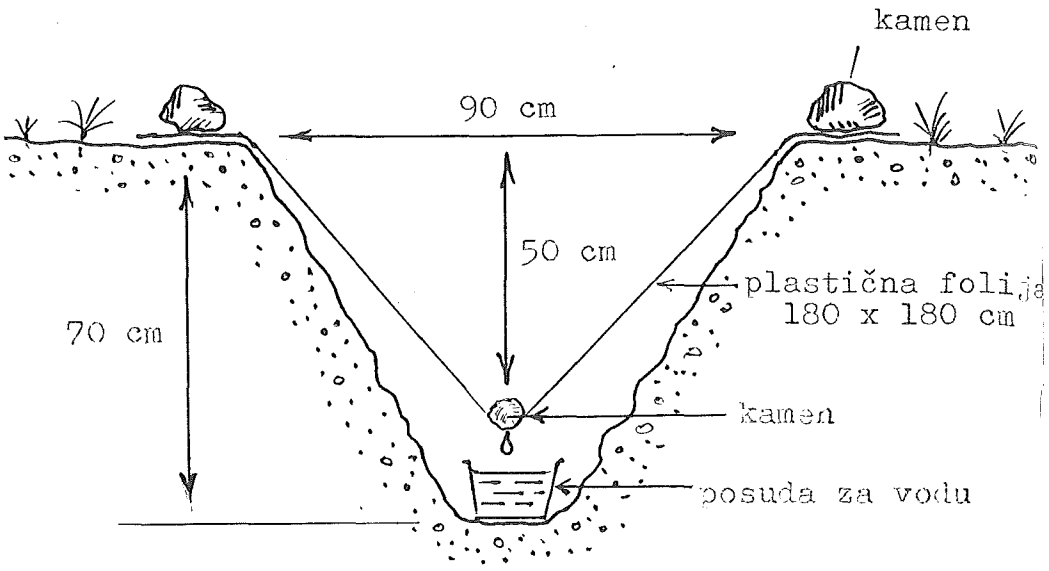

Način prikupljanja vode u bezvodnom kraju.

U zimskim uvjetima vodu dobivamo taljenjem snijega u porciji na vatri. Još je ekonomičnije taljenje siga ledenica koje možemo naći na stijenama.

Nađemo li ljeti stari snijeg u dubokoj ponikvi ili jami snježnici, trebamo ga nakon taljenja prokuhati radi dezinfekcije.

Do malih ali spasonosnih količina vode u bezvodnom kraju možemo doći i u naizgled bezizlaznoj situaciji (vidi crtež) .

Za tu svrhu potrebna nam je plastična folija približne veličine 180 x 80 cm i posuda za vodu zapremnine od 1 – 1. 5 l. Iskopamo konusnu rupu u zemlji promjera 90 – 100 cm, a duboku 60 –70 cm. Na dno rupe postavimo posudu za skupljanje vode. Plastičnom folijom prekrijemo otvor rupe tako da je folija uleknuta i njezina najniža točka dopire skoro do posude. Za to trebamo na sredinu folije postaviti kamen veličine limuna. Rubove folije učvrstimo uz obod rupe kamenjem.

Isparavanjem iz vlažne zemlje vodena će se para kondenzirati na donjoj plohi folije i skupljati u kapljice, a one će polagano curiti prema najnižoj točki i odavde

kapati u posudu za vodu. Tim postupkom dobit ćemo od 0. 5 – 1 litru pitke vode za 24 sata.

Tako dobivenu vodu možemo piti i bez uklanjanja folije i vađenja posude iz rupe ako prethodno postavimo jedan kraj plastične savitljive cijevi u posudu, a drugi izvučemo na površinu zemlje i učvrstimo da ne padne. U tu svrhu može se upotrijebiti cijev speleološke karbitne instalacije za čeonu rasvjetu.

Gašenje žeđi možemo ublažiti i cjeđenjem sočnih listova nekih biljaka kao na pr. kiselice, čuvarkuće i sl.

Još veću količinu pitke biljne tekućine možemo dobiti iz stabala breze, te raznih vrsta brijesta i javora. Na visini od oko 1 m od tla izbušimo rupu u stablu promjera oko 1. 5 cm i duboku 4 cm tako da rupa bude blago nagnuta na van.

U rupu utaknemo cjevčicu od bazge ili ljeske, a ispod cijevi postavimo posudu za skupljanje tekućine.

Iz javora ili brijesta može se u 24 sata iscijediti do 1 litra tekućine, a iz breze od 0. 75 –7. 5 l ovisno o godišnjoj dobi.

Organiziranje logora u podzemlju

Za vrijeme višednevnog boravka u speleološkom objektu nužno je osigurati što bolje uvjete za spavanje. To se najbolje postiže šatorom. Uz to je potrebna spavaća vreća i prostirka za izolaciju od hladnog tla.

Najčešće se koriste prostirke od elastične pjenaste mase, ali su izvrsna zamjena i ploče stiropora debljine 2 cm, armirane gazom i ljepilom na bazi polovinilacetatne emulzije (npr. drvofix).

Ako u podzemlju boravi veća ekipa speleologa, logor treba vrlo dobro organizirati (crtež 15).

Šatore treba postaviti na ravna mjesta, a ako je tlo neravno, treba ga poravnati nasipavanjem ili otkopavanjem. Svu hranu treba sortirati i spremiti na neko pregledno mjesto i tamo improvizirati kuhinju. Najčešće se koriste plinska kuhala, zatim kuhala na benzin, petrolej ili alkohol. Kuhalo treba postaviti pokraj ravne kamene ploče ili za tu priliku treba poravnati zemlju i to mjesto prekriti papirom ili folijom, na kojoj će se pripremati hrana. Ako ima dovoljno prostora, pokraj kuhinje se naprave sjedalice od kamenih ploča ili se usjeku klupe u zemlji. Svi otpatci skupljaju se na unaprijed određeno mjesto i na kraju spaljuju ili iznose napolje. Karbid se čisti samo na jednom mjestu. Također treba odabrati pogodno i dovoljno udaljeno mjesto za nužnik.

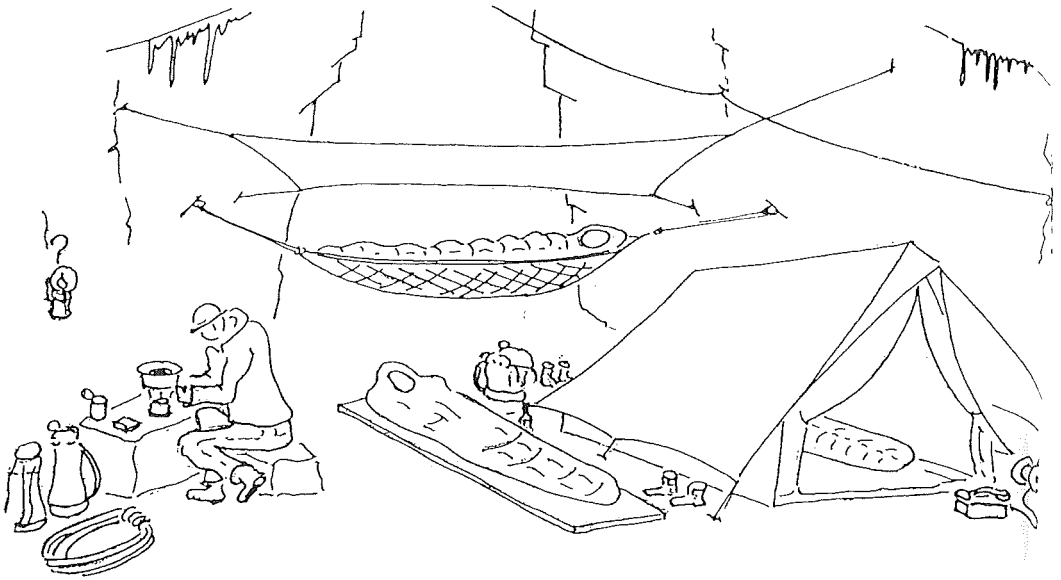

Crtež 15: Logor u podzemlju

Pri tom treba voditi računa o smjeru cirkulacije zraka i kretanju vode. Ako se sumnja da je voda od prije zagađena valja je prije upotrebe dezinficirati halamidom.

U objektima gdje postoji opasnost od nailaska bujice, nužno je instalirati telefonsku vezu s površinskim logorom.

Za rasvjetu u logoru zgodno je koristiti se, osim karbidnim svjetiljkama i parafinskim svijećama jer ih ne treba posebno pripremati za upotrebu.

Za bivakiranje u podzemlju vrlo dobro mogu poslužiti viseće mreže, pogotovo u prostorima gdje nema ravnog tla za ležanje.

Jednostavno sklonište za višekratnu upotrebu može se izgraditi od polietilenske folije u obliku polucilindrične kućice (crtež 16).

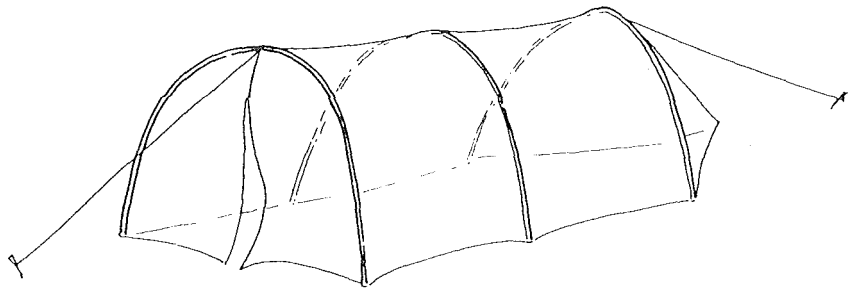

Crtež 16: Sklonište od plastične folije s rebrima od pocinčane žice.

Rebra za ovakav plastenik naprave se od deblje pocinčane žice, koje se međusobno povežu špagom, a krajevi usidre klinovima. Spojevi folija mogu se izraditi na licu mjesta spajalicama za papir ili pomoću široke ljepljive vrpce. Izgradnja takvog skloništa je jeftina, a može poslužiti za više ekspedicija ili posjeta speleološkom objektu.

Nemamo li šatora, od vode prokapnice možemo se zaštititi razapinjanjem šatorskog krila ili plastične folije nad ležajem. Ako nema ni takve zaštite, dobro je preko spavaće vreće navući navlačnu vreć izrađenu od šuštavca, koja je štiti od vlage i prskanja vode.

Prisilno bivakiranje u podzemlju

Zbog raznih nepredviđenih okolnosti svakom speleologu se može dogoditi da je unatoč dobrom planiranju boravka u podzemlju prisiljen da duže boravi na jednom mjestu. Ako se dogodi da se to otegne na više sati, a pri tom nema mogućnosti za neku istraživačku djelatnost, treba to vrijeme iskoristiti za spavanje, koje je u takvim situacijama redovito deficitarno. Odmor sa spavanjem valja odrediti i onda ako su ljudi pri povratku na površinu premoreni i pospani, a svako daljnje kretanje u podzemlju postaje opasno. Zbog toga treba znati kako se snaći kada speleolozi nisu opremljeni opremom za višednevni boravak u podzemlju.

Imamo li veston i "slonovsku nogu" (kratka vreća koja dosiže do pojasa), većih problema neće biti, ali većina speleologa ne nosi ovu opremu na jednodnevna istraživanja. Dio opreme koji bi trebao imati svaki speleolog u svakoj

prilici jest astrofolija. To je tanka folija izrađena od vrlo otporne plastike koja je s obje strane metalizirana. Ima osobinu da gotovo u potpunosti reflektita zračenje toplinske energije, pa čovjek zaogrnut u takvu foliju može sačuvati vlastiti toplinu. Astrofolija nije izolator za kontaktno prenošenje topline (prenošenje kondukcijom), pa ako speleolog nema prostirku od pjenaste mase ili stiropora, za ležaj se može upotrijebiti smotano uže, transportna vreća, pojas za spašavanje ili naprtnjača.

Prokušano sredstvo, koje će ublažiti hladnoću pri improviziranom bivakiranju općenito, jesu obične novine. Listovi novina se izgužvaju i stave ispod odjeće na osjetljive dijelove tijela (križa, koljena). S dosta papira, može se prilično dobro zaštititi od studeni, jer je papir dobar toplinski izolator. Promrzle noge bolje će se zaštititi od hladnoće i vlage ako se na čarape navuku polietilenske vrećice i preko toga obuku cipele. Preko donjeg dijela nogavica navuče se gornji dio čarapa čime se spriječava "bježanje" toplog zraka iz nogavica. Jako promrzli speleolozi mogu se donekle ugrijati vatrom koja se dobije paljenjem ambalaže od hrane (papir, karton, plastika). Ostatke treba kasnije počistiti.

Prisilno bivakiranje treba općenito izbjegavati. Boravak u podzemlju valja dobro planirati i koristiti se improvizacijama samo u krajnjoj nuždi.

Na kraju valja zapamtiti da je daleko bolje utrošiti i pola noći za izgradnju solidnog bivka nego cijelu noć zepsti i probdijeti u površno napravljenom zaklonu.

Literatura

[1] Angier, B. Skills for Taming the Vilds, New York 1973.

[2] Čepelak M. Bivakiranje u prirodi, Naše planine br. 7–8, Zagreb 1983.

[3] Jasinski, M. Caves and Caving, London 1969.

[4] Malinar, H. Bivakiranje u prirodi, Priručnik zagrebačke speleološke škole '77, Zagreb 1977.

[5] Pirnat, J. Jamarska tehnika, Ljubljana 1972.

[6] Vračarić B., Bakić J., Čolić D., Lintner V., Micković M., Rajšić R., Stevanović D., Uvalin M. Ishrana u prirodi, Beograd 1977.

[7] Wiseman, J. Le livre de la Survie, Hachette, Paris, 1987.

[8] Zgaga, M. -Gropuzzo, I. Vodič kroz visoke planine, Zagreb 1952.

[9] Survaival, Evasion and Escape, Departement of the Army, Field Manual, FM 21–76, Washington, 1969.

Abstract

The article covers following topics:

- Improvised shelter construction
- Sleeping in the open without a sleeping bag
- Shelters in snow
- How to light a fire under various conditions
- Obtaining water in dry places
- Organizing camps in underground
- Bivouacking underground

It is strongly stressed that it is better to use even half a night making a good bivouac then to spend the whole night in cold & wet in a poorly constructed shelter.

Lavoslav Čaklović:
PRVI KORACI U PENJANJU III
IZRADA SIDRIŠTA I MEĐUOSIGURANJA–
nastavak iz prošlog broja

Izrada sidrišta

Za izradu sidrišta potrebno je imati sidrišnu točku u koju se ubacuje karabiner (sam ili u kompletu) ili provlači uzica s karabinerom.

Po prirodi izrade sidrišne točke mogu biti **prirodne** i **umjetne**.

Prirodne sidrišne točke su: Uglavljeno kamenje, stablo, kameni stupovi i tornjevi, razne ušice i rupe u kamenu kroz koje je moguće provući uže itd.

Materijal za izradu sidrišta:

- Uzica (ϕ7 mm ili više) ili traka (16 mm širine ili više), po mogućnosti cilindrična jer je izdržljivija.
- karabiner.

Uzice i trake vežu se u petlju i provlače kao na skici (dolje). Pri tome treba pripaziti da oštri rub kamena ne ošteti petlju. Traka ne posjeduje zaštitnu košuljicu i manje je otporna na abraziju nego uže. S druge strane traka bolje prilježe uz površinu kamena nego uže (koje se kotrlja) i može se uvući u vrlo tanke pukotine. Krajevi petlje vežu se dvostrukim zateznim čvorom (uže) ili kravatnim čvorom (traka).

Primjer: Za izradu petlje opsega 55–60 cm treba

- 100–110 cm uzice (na čvor otpada 45–50 cm),
- 85–100 cm trake (na čvor otpada 30–40 cm).

Sigurnost takvog osiguranja ovisi o kvaliteti sidrišne točke i o načinu postavljanja petlje. Posebno treba izbjegavati:

- suho drveće (prepoznaje se po tome jer nema lišća),
- drveće s plitkim korijenjem,
- napuknute stupove (tupo zvuče kod udaranja kladivom).

Kod postavljanja petlje paziti da:

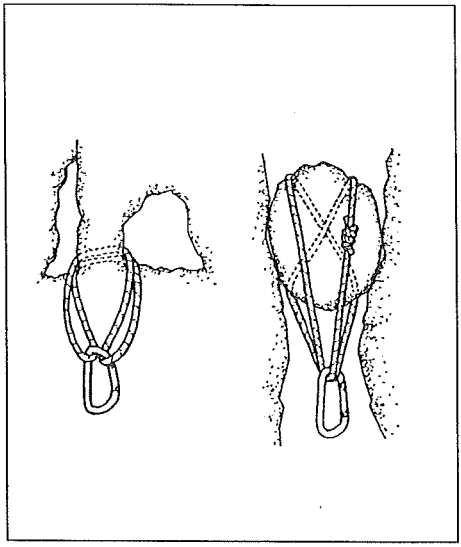

Dobro postavljena petlja

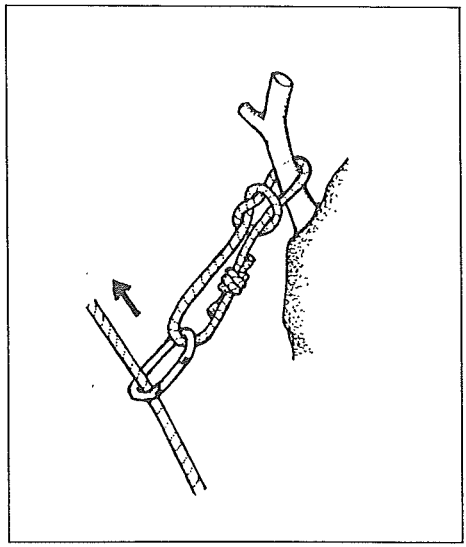

Petlju provući kroz čvor

- nije napeta već da tvori šiljati kut na mjestu karabinera (v. sliku);
- ako se stavlja oko grane kao na crtežu dobro je napraviti 2–3 namotaja ili provući petlju kroz čvor. Na taj način sprečava se da uže "podigne" petlju i pokvari osiguranje;
- iz istog razloga dobro je ukopčati komplet čija je uloga da amortizira oscilacije penjačkog užeta (v. skicu).

Klinovi

Klinovi se rade od čelika i ponekad od titana. Postoje dvije vrste: klinovi od čelika koji je obogaćen chrom–molibden–vanadiumom koji se ne deformiraju i klinovi od mekog čelika koji se deformiraju prema obliku pukotine u koju se zakucavaju. Zbog svoje deformabilnosti oni imaju ograničen broj upotreba. Klinovi od mekog čelika koriste se u vapnenačkim stijenama gdje su pukotine uglavnom nepravilne. Osim toga, vapnenačke stijene su premekane za klinove od tvrdog čelika jer tvrdi klin zbog svoje nedeformabilnosti lomi stijenu i stoga slabije drži nego meki klin. Klinovi od titana spadaju u mekše. Lakši su i u vapnenjačkim stijenama nisu toliko upotrebljivi kao klinovi od mekog čelika.

Prema obliku postoji čitava paleta klinova specijalne namjene. To su:

Meki klinovi:

- **obični–to** su najčešći klinovi. Ušica klina može biti u ravnini lista klina (vertikalni klin) ili okomita na nju (horizontalni klin). Horizontalni klin u pravilu bolje drži u vertikalnoj pukotini nego vertikalni klin jer mu je ušica klina okomita na pukotinu pa naprezanja u klinu uzrokovana padom povećavaju pritisak lista klina na stijenu. Horizontalni klin ima i drugih prednosti (npr. vertikalni klin zabijen u kutnu pukotinu ne onemogućava jednostavno ubacivanje karabinera u ušicu klina što nije slučaj kod horizontalnog klina) pa se češće koristi.

- **abseil**[2] **klin** ili sidrišni klin. Ima ugrađen čelični prsten kroz koji se ubacuje uže. Kod upotrebe treba paziti da se ne ošteti var kojim je zavaren prsten.

- **univerzalni klin**. Ušica klina je zakrivljena u odnosu na ravninu klina. Podjednako je dobar za vertikalne kao i za horizontalne pukotine;

- **U–klin je** klin čiji je presjek u obliku slova U. Namijenjen je za široke pukotine.

- **Ekspanzivni i kompresivni klinovi.** I jedni i drugi zabijaju se u prethodno izbušene rupe u stijeni. Koriste se u glatkim pločama gdje nema pukotina i na svim mjestima gje je otežano ili nemoguće postaviti čok, friend ili klasični klin.

Tvrdi klinovi:

- **obični**;

- **U–klinovi, V–klinovi, Z–klinovi**;

- **univerzalni**;

- **specijalni**. To su vrlo mali klinovi (rurp) za uske i plitke pukotine i služe samo za napredovanje;

- **Bong–bong** klinovi koriste se u jako širokim pukotinama. Mogu se koristiti i kao čokovi. Danas su sve manje u upotrebi jer ih uspješno zamjenjuju friendovi.

[2]Dolazi od njemačke riječi *abseil* što znači *niz uže*

pukotina / klin	vertikalna	horizontalna	kosa
vertikalan	NE 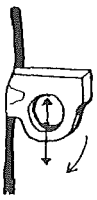	DA 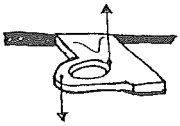	DA 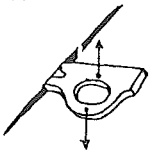
horizontalan 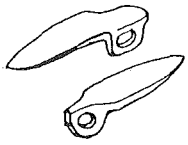	DA 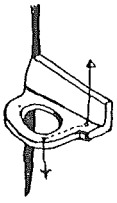	DA R 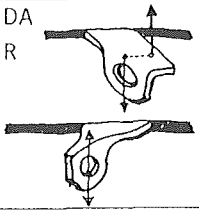	DA 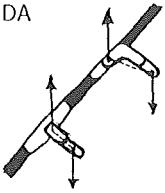
univerzalni 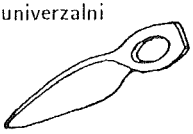 (a) – svinut ulijevo (b) – svinut udesno	DA 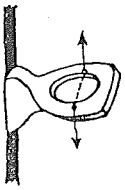	DA 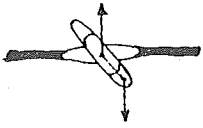	DA NE 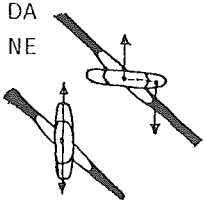
abseil klin	NE 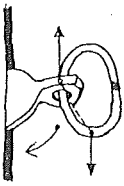	R 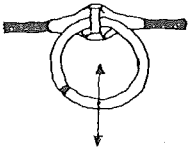	R 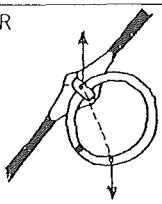

Da bi klin podnio opterećenje ili udar, reakcija klina na stijenu mora biti takva da nastoji širiti pukotinu. To se postiže postavljanjem klina u takav položaj, u odnosu na smjer opterećenja, tako da ono uzrokuje torziju u klinu.
Oznaka "R" u tabeli znači da je spomenuti moment zanemariv ili jednak nuli.

Pravilno korištenje klinova. Klin se zabija tako da se rukom umetne u pukotinu (obično uđe više od polovine dužine), a zatim se zabije kladivom dok ušica ne dotakne stijenu. Zvonki zvuk je garancija da klin pravilno ulazi u pukotinu.

Kod upotrebe klinova treba paziti na dvije stvari. Prvo, da svaki klin nije za svaku pukotinu, i drugo, ako klin već nije ušao u pukotinu cijelom svojom dužinom treba koristiti petlju kao na skici ili ga savinuti prema dolje (ako je od tvrdog čelika to će biti teže ako ne i nemoguće). Time se smanjuje moment sila koji bi mogao dovesti do horizontalnog pomicanja klina u pukotini.

Klin bolje drži ako je kontaktna površina između njega i stijene veća. Kod U–klinova je ta površina relativno mala, pa je zato pritisak klina na stijenu na mjestu kontakta izuzetno velik. Posljedica toga je da klin može zdrobiti stijenu ako se pomakne pa slabije drži, a može i ispasti. Vjerojatno ste i sami primijetili da se U–klin relativno lako vadi ako ga par puta udarimo kladivom.

Dobro i svježe zabijen klin od tvrdog čelika izdrži opterećenje od 10–20 kN koje je okomito na smjer pružanja pukotine. Ako je opterećenje u smjeru pukotine izdržljivost klina je od 5–10 kN ovisno o kvaliteti stijene i obliku pukotine.

Navedene podatke treba podijeliti s dva ako se radi o klinu od mekog čelika.

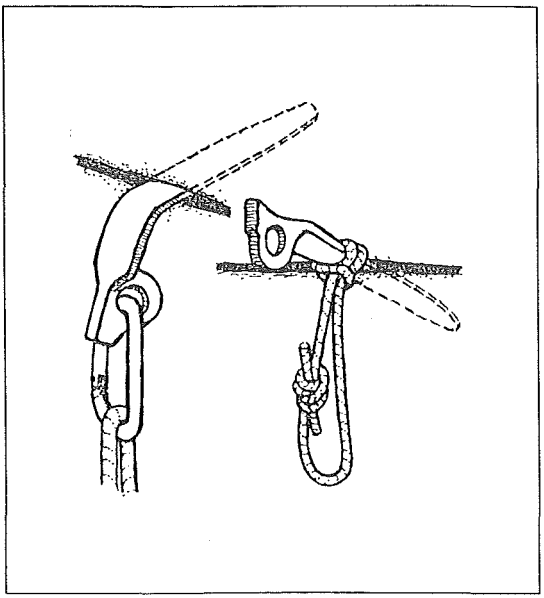

Ako klin nije ušao u pukotinu cijelom svojom dužinom treba koristiti petlju ili ga savinuti prema dole.

Održavanje klinova. Klinove bi trebalo povremeno pregledavati jer se upotrebom troše.

Posebno je važno pregledati spojeve ušice s listom klina jer su oštećenja (u obliku sitnih pukotina) na tom mjestu najčešća i najopasnija. Oštećen klin nije više za upotrebu. Posebno treba izbjegavati varene klinove domaće izrade jer je var krt i puca kod udaranja kladivom po klinu.

Općenito o upotrebi klinova. Zagovornici "čistog" penjanja sve manje koriste klinove i to iz dva razloga. Klinovi uništavaju stijenu, a čokovi i friendovi ih jednako dobro zamjenjuju tamo gdje je to moguće (i u pravilu se lakše i brže postavljaju i vade) i ne ostavljaju u stijeni trag o njihovoj upotebi. Bez obzira na sve to, dobro je uputiti se u stijenu s kladivom i par klinova za pojasom za izradu dobrog sidrišta čak i u slučaju ako vam je smjer već poznat ili ako vodite u smjer mlađeg penjača.

Čokovi

Iako su čokovi posebno prilagođeni za upotrebu u vertikalnim pukotinama, mogu se koristiti i u horizontalnim i kosim ali uz više opreza. Postoje dva tipa:

- piramidalni, među kojima se oni blago savinuti u obliku polumjeseca lako postavljaju ali teško vade;
- heksagonalni (u obliku heksagonalne prizme), među kojima se oni asimetrični češće koriste. Događa se da ih oscilacije užeta pomakne iz ležišta.

Postoje još i mehanički čokovi tzv. friendovi koji su sofisticiraniji, vrlo lako se postavljaju i vade ali su izuzetno skupi. Njihov način upotrebe obrazložit ćemo u slijedećoj točki.

Čokovi se vežu petljom (ϕ8 mm ili više) ili se prodaju s već ugrađenom čeličnom sajlom. Posljednjih godina moguće je nabaviti uzicu od kevlara ϕ5.5 mm za izradu petlje, koja je izdržljivija nego uzica ϕ8 mm načinjena od najlona.

Što se tiče stabilnosti, čok s petljom mirnije stoji u svom ležištu jer petlja amortizira oscilacije užeta.

Postavljanje čokova je prava umjetnost. Najteže od svega je otkriti pravu pukotinu. Savjet; otvorite oči i budite lukavi. Da bi čok bio dobro postavljen važno je:

- Naći položaj tijela koji nije zamoran. Osim iznimaka, neiskusan penjač nije u stanju korektno postaviti čok u opasnom i zamornom položaju. Opteretite noge što je više moguće, a ruke neka služe za održavanje ravnoteže.
- Pronaći zdravu pukotinu. Lomljiva stijena ili ljuska koja mukl'o odzvanja ne obećava naročitu sigurnost u slučaju pada.

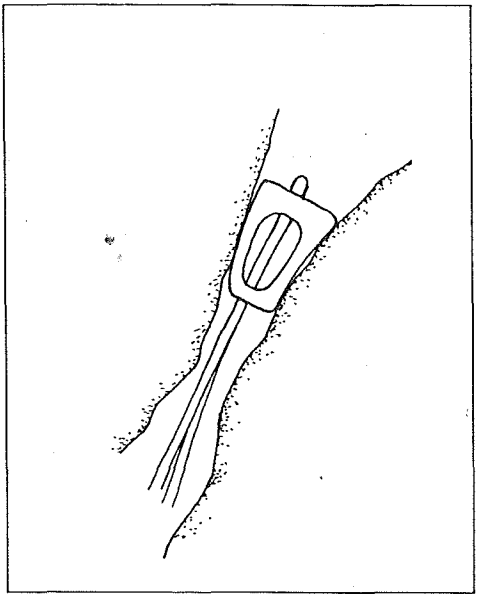

Savršeno smješten 'Rock' 9.

- Tipičan primjer dobre pukotine je vertikalna pukotina koja se blago sužava, prema dole i prema van; dobro smješten čok ima što veću površinu u kontaktu sa stijenom. Stoga ga treba vrtiti i pomicati u pukotini dok ne zauzme najbolji položaj.

Evo još nekoliko savjeta za brzo i efikasno postavljanje čokova:

- Poželjno je prvo naći pukotinu, a zatim uzeti adekvatni čok nego uzeti čok koji vam prvi dođe pod ruku pa za njega tražiti adekvatnu pukotinu.
- Praktično je rasporediti čokove tako da na jednom karabineru budu 3–4 čoka približno istih dimenzija.

Napomenimo još da je kod malih čokova mala i površina kontakta između čoka i stijene. U slučaju pada na takav čok javlja se velik pritisak čoka na stijenu što može rezultirati drobljenjem stijene i ispadanjem čoka iz pukotine.

Vađenje čokova zna biti mukotrpnije nego samo postavljanje. Postoji specijalna naprava za vađenje čokova u obliku izdužene kuke kojom se čok zakvači i povuče iz ležišta. Ako opisani postupak nije efikasan pokušajte gurnuti kabel na suprotnu stranu, zakvačiti ga kukom i izvući iz pukotine.

Kod vađenja čokova, u svakom slučaju, više pomaže strpljivost i lukavost nego upotreba sile.

Sidrišna točka za samoosiguranje mora biti u stanju pružiti otpor svakoj sili:

- prema dole i prema van da bi nosila težinu penjača koji je na nju osiguran;
- prema gore i prema van ako zbog pada prvog penjača osiguravatelj bude podignut.

Druga sidrišna točka također mora biti u stanju podnijeti silu:

- prema dole, zbog osiguravanja drugog penjača;

- prema gore i prema van da bi garantirala sigurnost ostalih međuosiguranja u slijedećoj dužini (v. skicu na slijedećoj strani.)

Sidrište na čokovima

Rijetko kad je moguće napraviti sidrišnu točku s jednim čokom a da zadovolji gornje zahtjeve. Za to su potrebna najmanje dva čoka koja treba suprotstaviti jedan drugome pomoću uzice ili užeta (v. skicu).
Zadatak: Diskutirajte razliku izrade sidrišne točke na čokovima za međuosiguranje i samoosiguranje. Koji su razlozi za takvo vezivanje?

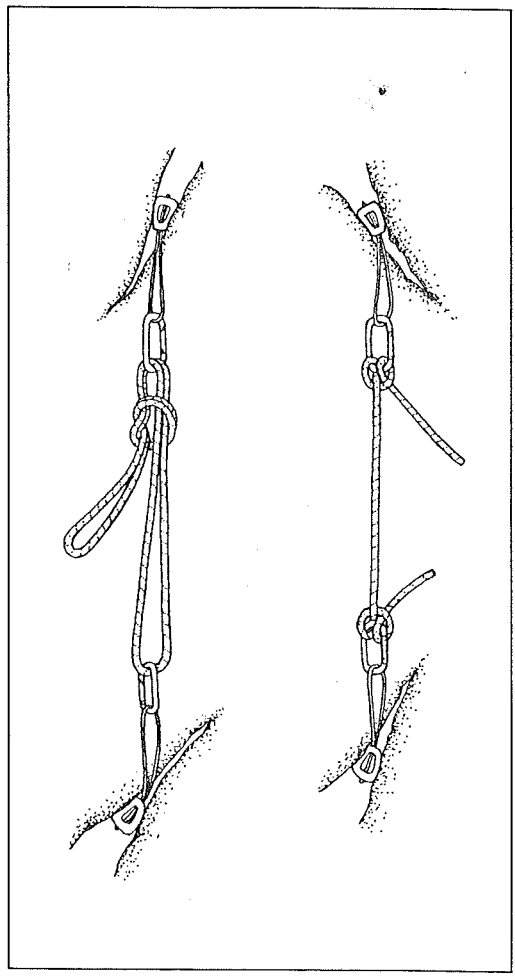

Međuosiguranje Samoosiguranje

Mehanički čokovi–friendovi

Pojava frienda je, bez sumnje, najznačajniji tehnološki doprinos koji je imao utjecaja na podizanje penjačkih standarda posljednjih godina. Od 1977. g. kad je ušao u komercijalnu upotrebu doživio je neka tehnološka poboljšanja, pa su današnji friendovi manji, lakši i izdržljiviji. Istaknimo samo prednost fleksibilnih friendova kao npr. američki "Camalot" ili engleski "Quadcam (H–B)", pred ostalima.
Najvažniji dio frienda predstavljaju nazubljena krilca u obliku logaritamske spirale.

Taj oblik omogućava da kut između stijene i krilca bude isti bez obzira na otvorenost frienda.

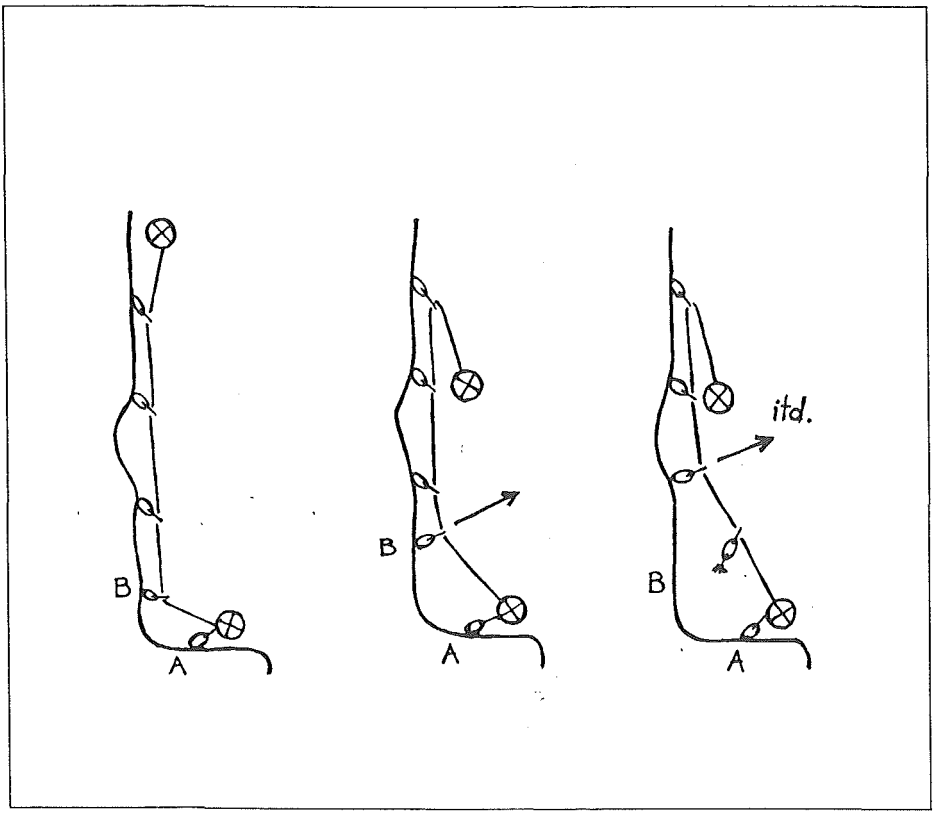

Ako sidrišna točka B popusti opterećenje prema gore i prema van prenosi se na slijedeće međuosiguranje.

Prema tome, ako i dođe do pomicanja frienda[3] u ležištu to ne smanjuje njegovu efikasnost (naravno ako pri pomicanju friend ne ispadne iz pukotine).

Kod upotrebe frienda treba imati na umu da sile kojom njegova krilca djeluju na stijenu mogu biti toliko velike da je drobe (naročito vapnenac), a mogu uzrokovati i pucanje ljuski ako je friend smješten između ljuske i stijene.

Postavljanje frienda zahtijeva ogromno iskustvo i ne savjetujemo početnicima da ga koriste osim za napredovanje. Evo nekoliko savjeta za pravilno postavljanje frienda:

[3]U časopisu "Mountain" br. 128 dan je usporedni prikaz raznih tipova friendova i njihove mane kod postavljanja

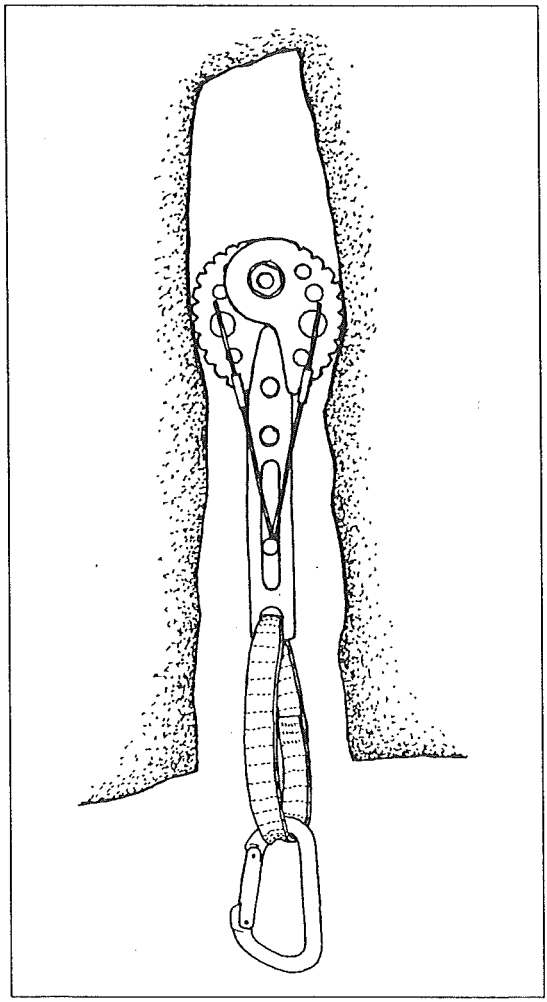

Dobro postavljen friend

- Ne postavljajte ga previše duboko. Kod vađenja, potrebno je friend još malo pogurnuti u pukotinu, a zatim ga izvući.
- Uvijek namjestite friend tako da sva četiri krilca upiru u stijenu;
- Izbjegavati da friend bude suviše otvoren ili suviše zatvoren. U prvom slučaju, friend može ispasti iz pukotine kod pomicanja, a u drugom ga je teško izvaditi.
- Za optimalnu sigurnost koristite onu veličinu frienda (u odnosu na pukotinu) za koju je zatezna sajla na 2/3 svog puta (od maksimalno otvorenog do maksimalno zatvorenog položaja).
- Friend ugurajte u pukotinu u zatvorenom položaju, a zatim ga pustite da se otvori.

I još jedna napomena u vezi s friendom. Ne popravljajte ga sami. Za to postoje dobri i jeftini servisi u Evropi.

Zadatak: Za upoznavanje s friendom pronalazite razne pukotine i pokušajte u njih ugurati friend. Zatim ga opterećujte u raznim smjerovima i proučavajte kako i zašto drži.

Iznenađujuće je da friend drži i u vertikalnoj pukotini otvorenoj prema dole i do 30 stupnjeva. Neki proizvođači tvrde da je nosivost frienda do 14 kN u

vertikalnoj pukotini s paralelnim rubovima.

Neke pogreške kod postavljanja međuosiguranja

Izbjegavati položaj karabinera u kojem bravica karabinera ima kontakt sa stijenom. Tada postoji opasnost od otvaranja karabinera što mu bitno smanjuje izdržljivost.[4]Pad na takav karabiner može biti koban.
Kod ubacivanja užeta u karabiner bez kompleta treba paziti da uže ne mijenja smjer. U suprotnom, uže bi u slučaju pada moglo otvoriti karabiner. To se djelomično može izbjeći ukopčavanjem dva karabinera.
Kod ubacivanja karabinera u klin, bravicu obavezno okrenuti prema dole. U tom slučaju moguće je ubaciti uže u karabiner i kad je opterećen.

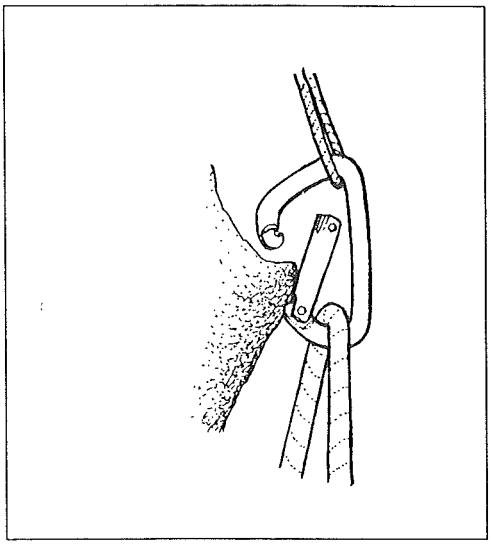

Izbjegavati kontakt bravice karabinera sa stijenom

Literatura

[1] J. Barry, N. Shepard, Rock climbing, Salamander book Ltd., London 1988.

[2] M. Cappon, Rock and ice climbing, Orbis Publishing, London 1981

[3] V. Guček, Športno plezanje, rukopis, Trbovlje 1990.

[4] B. March, Modern Rope Techniques in Mountainieering, Cicerone Press 1985.

[5] M. Meredith, Speleologija u jamama (prijevod s engleskog), Speleološko društvo "Bosansko–Hercegovački krš", Sarajevo 1987.

[4]Npr. karabiner marke Chouinard koji ima izdržljivost od minimum 23 kN kod otvorene bravice ima izdržljivost od samo 6 kN.

[6] Mihelič–Škarja, Hoja in plezanje v gorah, Planinska založba Slovenije, Ljubljana 1984.

[7] D. Scott, Big Wall Climbing, Kaye & Word, London 1974.

[8] Z. Smerke, Planinarstvo i alpinizam, Planinarski savez Hrvatske, Zagreb 1989. (Drugo, dopunjeno izdanje)

[9] T. Viens, L'escalade – partager une passion, éd. amphora s. a., Paris 1987.

Abstract

This is a classical text about use of climbing equipment. Accent is given to anchor points and running belays (using pitons, chocks and friends). The text is written for beginners and forms a part of the author's book ready for publishing.

KVALITETNO – BRZO – JEFTINO

COPY * COL * IVEZIĆ

prijepis, umnožavanje
fotokopiranje color
uvez : spirala – termo

Dorđićeva 6, NON STOP
fax 421-022, tel 429-428

Planinarima 10 % popusta

Damir Lacković, Ana Čop:
TEČAJ ORJENTACIJE I BIVAKIRANJA

Ove jeseni umjesto uobičajene Planinarske škole, Planinarsko društvo Sveučilišta Velebit organiziralo je Tečaj orjentacije i bivakiranja u prirodi u trajanju od 28.studenog do 18.prosinca 1991.godine. Cilj tečaja bio je usvajanje teoretskih i praktičnih znanja iz kretanja i snalaženja u prirodi, te noćenja u improviziranim skloništima. Smatrali smo da će u ratu koji je zadesio Hrvatsku ovakav intezivan i sažet oblik usvajanja navedenih znanja i vještina biti primjeren i višestruko koristan.

Tečaj se sastojao od predavanja koja su održavana u prostorijama Velebita, Radićeva 23, te praktičnog dijela koji se odvijao u bližoj okolici Zagreba.

Održana su slijedeća predavanja:

- Orjentacija i topografske karte(predavač M. Kovačić)
- Planinarska oprema i paljenje vatre(predavač S. Dobrović)
- Bivakiranje u improviziranim skloništima (predavač D. Lacković)
- Bivakiranje u stijeni i visokim planinama (predavač V. Mesarić).

Terenski dio tečaja činili su jedan jednodnevni izlet u Maksimir, te dva dvodnevna izleta u Samoborskom gorju i na istočnoj Medvednici. Radilo se u malim grupama pod vodstvom instruktora. Uz pomoć karte i kompasa grupe su se kretale uglavnom izvan uobičajenih planinarskih staza, upoznavši tako manje posjećivane predjele. Osim orjentacije vježbalo se i paljenje vatre, te izrada raznih vrsta improviziranih skloništa čija je efikasnost odmah i provjerena.

Tečaju je prisustvovalo 27 polaznika.

Za uspješno ostvarenje svrhe tečaja zaslužni su brojni instruktori te voditelji tečaja Miron Kovačić i Damir Lacković.

Ana:" ...Slijedeće predavanje o planinarskoj opremi održao je Slaven, a dvodnevni izlet bio je na Samoborsko gorju. Krećući se pomoću karte i kompasa grupe su pronašle mjesto bivakiranja, gdje je kasnije i vježbano paljenje vatre. Pod nadzorom iskusnijih napravljeni su bivaci najrazličitijih modela, kapaciteta i uspješnosti. Kao građevni materijal služile su grane okolnog drveća, najloni i paprat koja je kao i u prethistoriji služila kao odličan izolator. Večer je prošla u dobrom raspoloženju, a jutro je dočekalo naše naselje od petnaestak bivaka pod snijegom koji je provjerio uspješnost pojedinih bivaka. Izlet je nastavljen preko Velikog dola prema Oštrcu, a završen u Samoborskoj pivnici.

Praktični pokušaj izgradnje bivaka slijedilo je Damirovo predavanje o bivakiranju. Treći, poslijednji izlet organiziran je na istočni dio Medvednice, u

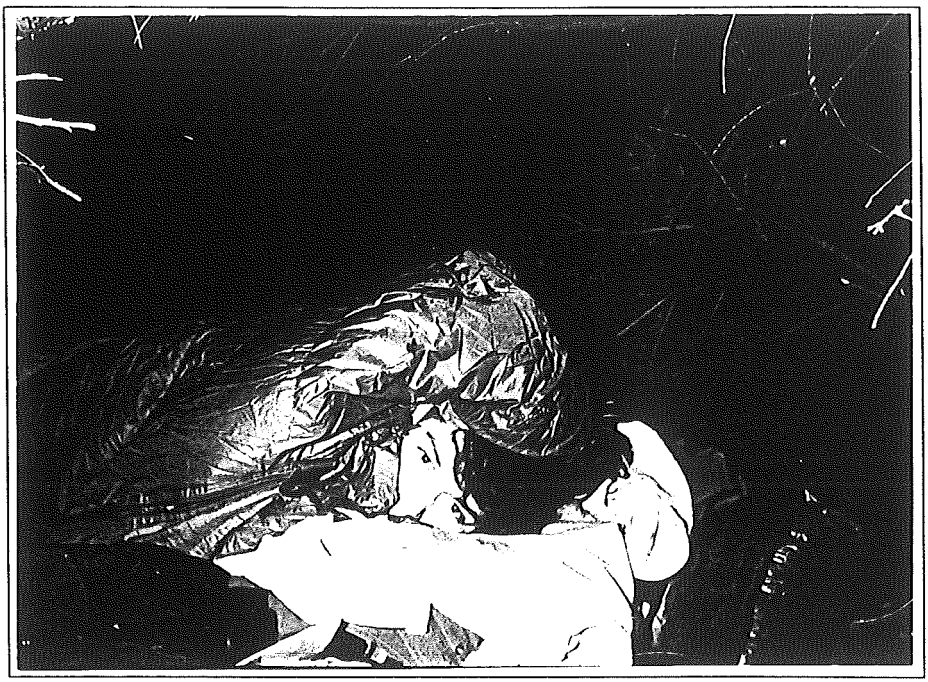

U bivaku. Foto: D. Lacković

područje planinarskog doma na Lipi. Tečajci su podijeljeni u dvije grupe, te su uz pomoć karte i kompasa krenuli na dogovoreno mjesto. Noć je bila hladna i ispod bivaka je stavljana dodatna izolacija od granja i lijana. Sutradan smo posjetili špilju Topla (Velika) peć i nastavili hrptom Medvednice do Hunjke. Poslijednje predavanje o bivakiranju u visokim brdima održao je Dado Mesarić, nakon čega je tečaj završio malom proslavom."

Abstract

This autumn PDS Velebit held the orientation & bivouac course instead of the traditional mountaineering school because of the War in Croatia. The course provided theoretical & practical knowledge of orientation & survival in the wilderness & sleeping in improvised shelters.

Ana Sutlović:
NOVI METRI U STAROJ VETERNICI

Čovjek se ne može zaustaviti, vječno teži prelasku svih granica. Mrak koji oduvijek uporno pokušava sakriti čudnovate prostore podzemnog svijeta, plašljivo uzmiče pred snažnim svjetlom karbitnih lampi skrivajući se iza stijenja, zavlačeći se u pukotine udubljenja.

I nedavno je mrak bježao glavnim kanalom Veternice pred tom svjetlosnom stihijom, zavlačio se u vrtložne lonce u potoku pa mu se zavrtjelo u glavi. Čak je i u Tamnoj dvorani pronađen. I dalje progonjen, pomažući se užetom, uspenjao se uz strmi slap prema Alpinističkom kanalu, a potom se malo zagubio u spletu uskih kanala. Prateći vodeni tok jedva se provukao kroz usku pukotinu te prešao drugi slap. Tu se već pošteno smočio. Moglo se u daljini čuti njegovo teško puhanje, pa čak i poneka psovka. No, ni tu nije našao mir. Strop se sve više spušta u Zadnjem kanalu, a o bočne stijene morao se sve češće ostrugati. Konačno, došao je na kraj kanala znajući da dalje ljudska noga još nije kročila. S olakšanjem se uvukao u mali otvor ispruživši se potrbuške u potočić koji odatle izlazi. S vragolastim, nadmoćnim smješkom na licu virio je iz rupice jedva suzprežući smijeh. Misli si on: "E, dalje nećete moći". Tek što je to pomislio nešto sjajno, oštro, užasno, zabljesne mu pred očima. "Neee! Plave ruke htjele su ga šćepati, a kad im to nije uspjelo s motikom i lopatom navalile su na njega. Tjerali su ga sve dublje i dublje. U uskom prolazu, gmižući kao crvi i grabeći pred sobom šljunak, ta strašna stvorenja napredovala su strahovitom upornošću. Potok je pokušavao pomoći Mraku, pljuskao im je blatnu vodu u oči, ulazio u uši i pod ronilačka odijela, no ništa ih to nije omelo. Skinuli su i kacige te ispruživši ruke gurali svjetlost s nje što bliže uplašenoj žrtvi. I mislite da nisu uspjeli? Prošli su! Ušli u manju dvoranu, istjerali Mrak iz kraćeg sporednog kanala i još grabili lopatama uz potok. Što je prolaz bio uži to su bili uporniji. I tako je to trajalo satima. Odjednom se, iz Mraku nepoznatih razloga, progonitelj povukao. Da, povukao se, ali na kratko. Jedva je nakon nekog vremena Mrak došao k sebi kad su drznici ponovno navalili. Mali bazen koji je nastao usljed njihovog kopanja napunio se sada bistrom vodom. Ispraznivši ga, koliko je to bilo moguće zbog potoka koji ga je uporno pokušavao napuniti, progmizali su u nešto širi prostor vidjevši da se Mrak povlači istovremeno u više rupa. Nisu se dali zavarati već su krenuli u temeljitu potragu. Hvatali su ga metalnim mjernim vrpcama željevši ga zavezati i zarobiti. Neke čudne spravice primicali su očima i buljili u njega, te sve to zapisivali. Satjeran u sve skučeniji prostor Mrak ih je čuo kako prijete: "Super, ide dalje! Doći ćemo opet"!

Nema više spokojstva ni mira u ovim prostorima. Još prije stotinjak godina

Tišina i Mrak živjeli su sretno sami u svojoj Veternici ne znajući za svjetlo i strah. Sve dok nije došao Čovjek, u stvari više njih. Što oni žele, zbog čega su tako uporni, što im je skrivio, zašto, zašto? Pitanja na koje Mrak ne zna odgovor. A zna li ga čovjek?

Gore opisani nemili događaj odvijao se 21/22. i 28/29. prosinca 1991. te 18/19. siječnja 1992. godine.

Progonitelji (oprostite im jer nisu bili svijesni što čine) bili su: Mirela Rafolt, Dubravko Kavčić, Damir Lacković, Pavle Mintas, Darko Troha, Ana Sutlović.

Hej ti! Da TI koji čitaš ovo (ne pravi se blesav), pomozi! Ubuduće kad se nađeš u nekoj špilji ili jami sjeti se ove priče. Pomisli na one koji tu žive. Pozdravi ih ljubazno, objasni im nekako zašto si tu, zamoli da ti oproste što smetaš, a prije svega reci im da ih ne želiš povrijediti.

Možda u početku neće imati povjerenja zbog loših iskustava, ali ako ti zaista tako misliš sigurno će razumijeti i jednog dana vjerojatno će te s veseljem dočekivati.

Pa pa!

Foto:
D. Lacković

Prvo istraživanje trajalo je 16, drugo 12, a treće oko 14 sati. Proširena su ili produbljena četiri do tada neprolazna suženja. Za njihovo svladavanje

korištena su , osim uobičajene speleološke opreme, i ronilačka odijela, lopatica, te motika po kojoj je najteži prolaz dobio i ime. Do sada je istraženo novih 113 metara kanala, pa je sadašnja ukupna dužina Veternice porasla na 6767 metara. Istraživanje će uskoro biti nastavljeno.

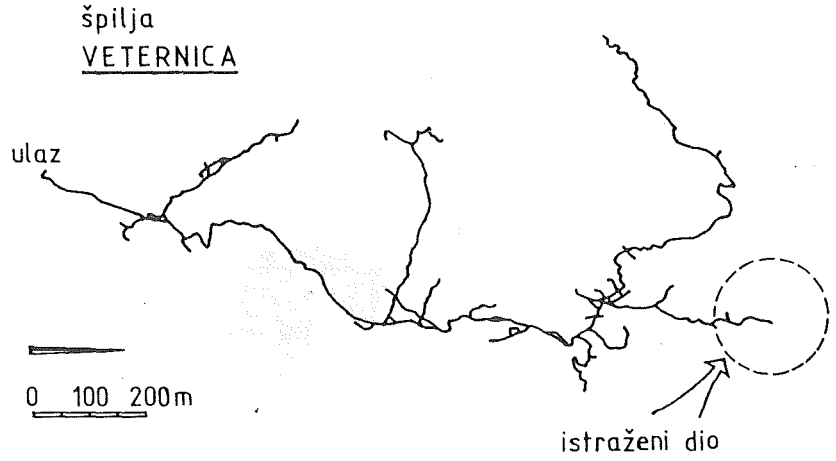

Marjan Čepelak:
O VETERNICI NA DRUGAČIJI NAČIN (izvadak iz pisma)

Tako to zamišljam:

Kada se otvore vrata Veternice, kao da se ulazi u jedan drugi svijet. Onaj vanjski je izmjenjen, pun prijetnji i neizvjesnosti, a ovdje – vrijeme stoji. Ili možda ide, ali nekim svojim putem, postrani od svega lošeg. Mrak je onaj isti, tišina također. Tu su tragovi naših prolaženja, toliki datumi i tolika imena zgusnuti na istom mjestu. Bila su vremena kada se dolazilo često i vremena kada je špilja za dugo bila zaboravljena. A njezin svijet uvijek jednako prima. I opet su se čule pjesme, stare, velebitaške. Kao šezdesettreće, kao šezdesetčetvrte, kao više puta poslije. I mirisalo je na kuhano vino i kolači su se jeli. I šalilo se i pričalo, možda neke iste priče više puta slušane. Pa ipak je zgodno čuti ih ponovo. To kao da okuplja. Veže. Čini ovo čudno malo zajedništvo još čvršćim. I svi oni nepoznati prijatelji koji više ne prolaze ovuda bliski su i prepoznatljivi kada se spominju. Jer slični smo i nečemu...

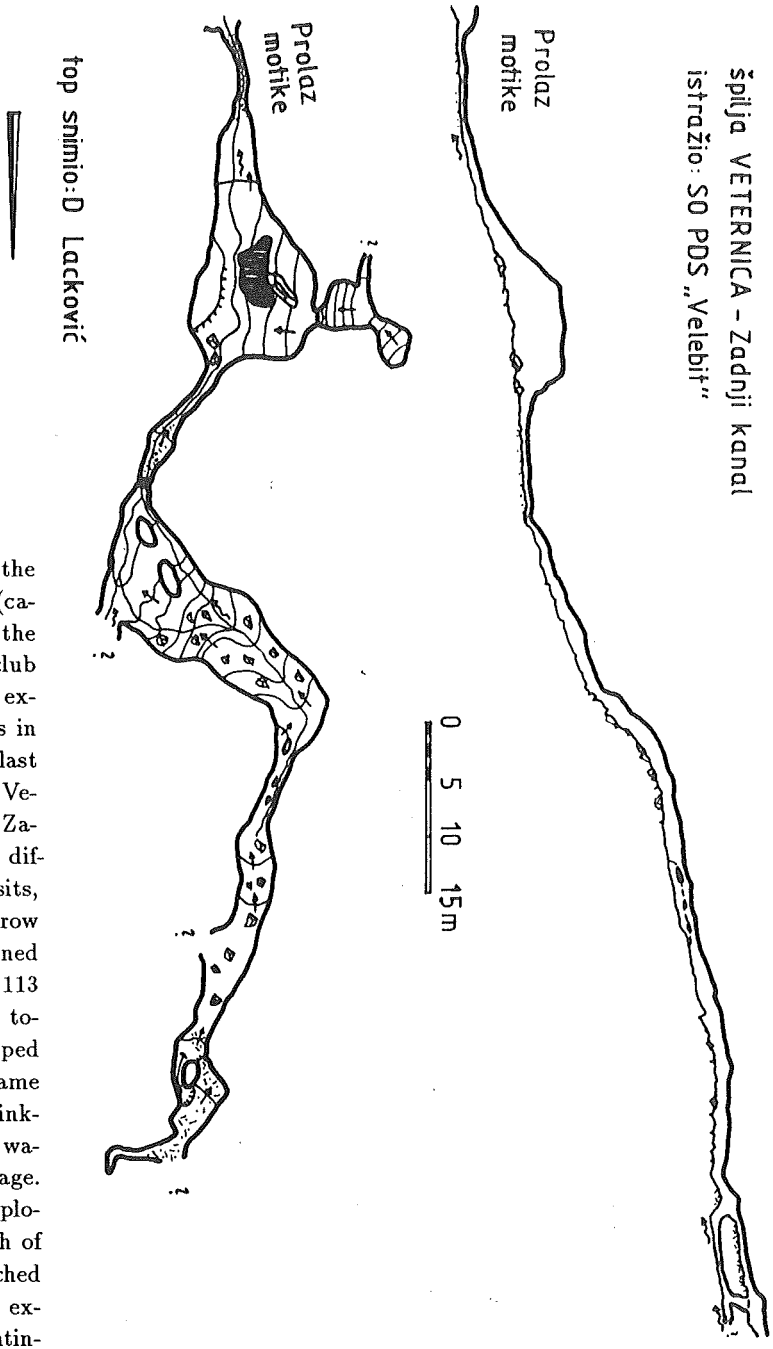

Abstract

The members of the SO PDS Velebit (caving section of the mountaineering club Velebit) have been exploring new meters in Zadnji kanal (The last passage), a part of Veternica cave near Zagreb. During three difficult exploring visits, four extremely narrow places where widened & passed. New 113 meters have been topographically mapped & the cavers came nearer to surface sinkholes which feed water to this passage. Through this explorations total length of Veternica has reached 6767 meters. The exploring will be continued.

Lavoslav Čaklović: ALPINISTIČKO–SPELEOLOŠKA ŠKOLA "LUCIJAN VRANJANIN"

Ove je jeseni započela s radom alpinističko – speleološka škola u gimnaziji "Lucijan Vranjanin" u Zagrebu. Zamišljena je kao vanškolska aktivnost učenika te gimnazije. Broj polaznika škole stabilizirao se na desetak učenika prvih i drugih razreda od ukupno petnaestak koliko ih se prijavilo na početku. Školu vode L. Čaklović i N. Petrović.

Kako je ovo prva takva škola u Zagrebu, bili smo mišljenja da započnemo bez strogo zacrtanog plana i bez velikih ambicija. To se pokazalo razumnim, jer smo ustanovili da većina polaznika nikad nije odlazila niti na planinarske izlete. Uzor su nam bile dosadašnje alpinističke i speleološke škole održavane u Zagrebu.

Cilj škole je da se polaznici osposobe za samostalno kretanje i bivakiranje u prirodi i da nauče osnove tehnike penjanja i speleologije. Vremensko trajanje škole – godina dana. Karakter škole – eksperimentalna. Organizacioni oblik škole – predavanja[5] (jednom u 15 dana) i praktični dio (izleti u okolicu Zagreba ili u Domu sportova i gimnastičkoj dvorani škole jednom u 15 dana). Predavanja se održavju u prostorijama škole koja je moderno opremljena video i audio uređajima.

Od penjačkih su tehnika polaznici do sada uglavnom savladali: spuštanje niz uže, prusiciranje, osiguravanje penjača, te osnovne penjačke tehnike. Imali smo i jedan grupni posjet Veternici, a na izletima vježbamo kretanje terenom pomoću karte i kompasa. U proljeće pripremamo višednevni izlet s eventualnim bivakiranjem, a ako bude mogućnosti i penjanje uz pomoć instruktora kao i nešto ambiciozniji posjet Veternici.

Postavlja se pitanje što će biti s tom djecom nakon završetka škole? Oni koji to žele mogli bi se uključiti u rad postojećih alpinističkih odsjeka, a mogla bi se osnovati i podružnica nekog od AO u školi ako bi za to postojao interes.

Vjerujemo da bi se nakon završetka škole i stečenog iskustva u radu s djecom mogao donijeti plan za organizirani rad sa srednjoškolcima u Zagrebu. U provedbi tog plana mogao bi sudjelovati HPS (ili SOFK–a). Nadam se da će ovaj primjer biti poticaj za sličane projekte u budućnosti.

I na kraju željeli bi se zahvaliti svim kolegama koji nam pomažu u obuci, a bilo kakav savjet ili slično iskustvo bit će nam od koristi.

[5] Teme predavanja bile bi o povijesti planinarstva i alpinizma, meteorologiji, čitanju karata, trendovima u alpinizmu, osnovama speleologije...

Irena Pavičić[1]: PRVI USPJESI

Konačno je svanula i ta nedjelja. Dogovorili smo se naći na Črnomercu u 8. Budući da su neki kasnili, smrzavali smo se do 8.30 čekajući drugi autobus.

Nama, curama, nije se ni išlo jer smo mislile da ćemo se smrznuti. No ubrzo smo promijenile mišljenje. Bilo nas je ukupno trinaest, četiri cure, šest dečki, dva profesora i jedna profesorica. Od Smerovišća krenuli smo. Što smo se više penjali to nam je bilo toplije pa smo se počeli skidati. Posjetili smo dva planinarska doma gdje smo ponavljali čvorove i slagali zamke. Čak smo se uspjeli i sunčati.

Nešto kasnije stigli smo do mjesta gdje se trebalo penjati i spuštati niz uže. Dečki su išli prvi jer je nas bilo strah. Prvo smo se spuštali niz blagu nizbrdicu i to smo svi napravili bez problema. Zatim se trebalo uspeti uz skroz okomitu planinu, a to je već pri prvom pogledu izgledalo strašno. I opet su dečki morali ići prvi. Neki su uspjeli, a neki nisu. Jedan dečko se pokliznuo pa je udario u stijenu. Zatim su krenule cure. Prva koja se počela penjati nije uspjela. Sad je bio red na mene. Da ste samo vidjeli koji sam strah osjećala. Što ako padnem? Što ako se udarim? Ja to ne mogu! Pa nikad se nisam ni na drvo popela... No ipak, krenula sam hrabro i prvu polovicu puta prešla sam bez teškoća. Na nekim mjestima nisam znala gdje bih se uhvatila i gdje bih stavila nogu, ali i to je prošlo. Točno sam slušala upute. Ako padnem, da se ne hvatam za štrik. Kad ne znam gdje bih stala nogama, da stanem i razmislim... I tako sam stigla na vrh gdje me očekivao profesor koga zovu Čak i pomoćnica po imenu Vesna.

Nakon što se nas osmero, od ukupno deset, uspjelo uspeti bio je red da se spustimo pomoću užeta i naravno Čakovog osiguravanja odozgo. To nije bilo teško. Profesor Neven čekao nas je dolje i pomagao nam, a usput je opet ispitivao čvorove. Jeli smo i pili topli čaj. Uza sve to vladalo je prekrasno raspoloženje, svi smo bili veseli i uzbuđeni. To je prvi put da sam uopće na planini i nikada mi nije bilo ljepše. Nikada nisam gledala s te visine, a pogled je stvarno bio super. Naš krajolik stvarno prekrasno izgleda. Polako smo krenuli prema selu Rude. Spuštajući se morali smo prijeći preko zaleđenog potoka. Tu smo se klizali i padali. Al' je bilo smijeha.

Budući da smo zakasnili na autobus, čekali smo slijedeći u jednom restoranu. Tu smo pričali, zezali se, dogovarali o drugom izletu. Sve je prošlo u super raspoloženju. U autobusu smo bili tako umorni da smo jedva gledali. Dobro da nisam zaboravila gdje trebam sići.

I tako je završila jedna od najljepših nedjelja u mom životu. Predivno sam se provela i mislim da ovaj moj prvi izlet u planine neću nikada zaboraviti.

[1] Gimnazija "Lucijan Vranjanin", Ia r.

Žarko Kaličanin:
SPORTSKO PENJALIŠTE NA KALNIKU

Penjalište se nalazi u neposrednoj blizini planinarskog doma (500 m) do kojeg se stiže cestom iz Križevaca (18 km) ili Zagreba (78 km).

Od Križevaca postoji redovita autobusna linija do sela Kalnik (pet linija dnevno: u 7, 12, 14^{15}, 17 i 20 sati). Nedjeljom ne vozi linija u 14^{15} i 20 sati. Od sela Kalnik do doma vodi markirani pl. put (20 min).

U blizini stijene postoji mogućnost za kampiranje. Izvor s pitkom vodom nalazi se na parkiralištu. U sklopu pl. doma otvoren je restoran.

Penjačka područja

Penjački vrtić na Kalniku mogao bi se podijeliti na nekoliko područja od kojih ćemo spomenuti samo ona koja su zaspitana. To su:

a) penjalište pod starim gradom (centralna stijena),

b) prvi zub.

Penjalište pod starim gradom

Pristup do centralne stijene vodi od parkirališta prema starom gradu gdje se negdje na sredini stepeništa put odvaja desno do podnožja stijene (5 min). Tu ima nekoliko smjerova:

1 Kalnička smjer (IV^+, 20 m)

2 Squaw (VII^+, VIII^-, 23 m)

3 Bezimeni (VI^-, 20 m)

3a varijanta preko ploče (VI^+)

4 Mravac (VI^+, 25 m)

5 Aurora ($VII^+/VIII^-$, 15 m)

6 Blizanac 1 (VI^+, 25 m)

7 Blizanac 2 (IV^+, 25 m)

Osim ovih smjerova koji su zaspitani postoji još nekoliko koji su ispenjani odozdo (teškoće VI^+) ali nažalost nisu zaspitani.

Još niže ispod navedenog penjališta, u samom podnožju stijene, nalazi se smjer

8 Apachi (VI^+, 12 m).

Na lijevoj strani centralne stijene zaspitana su dva smjera:

9 Sve je to rock'n'roll (VIII^-, 20 m)

10 Za Nives (VII^-, 15 m).

Penjalište na prvom zubu

Do prvog zuba vodi markirani pl. put koji vodi preko svih sedam zubiju (5 min). Tu postoji jedan zaspitan smjer na izrazitoj južnoj ploči stijene.

11 Bijeli očnjak (V^-, 15 m)

Napomena: Ulaz u smjer je 10 metara iznad tla. (Abseil s vrha)

Neke zanimljivosti o starom gradu

Stari grad Veliki Kalnik nastao je najvjerojatnije prije provale Mongola (1242); spominje se 1264. Najstariji dio grada sastoji se od dviju razmaknutih kula koje su povezane dugim uskim hodnikom, usječenim u stijenu. Grad je imao i kapelu. Gradu je u XVII st. dozidan najdonji dio. Svoj procvat doživio je za vrijeme kralja Sigismunda.

Jugozapadno od Velikog Kalnika stoje na istaknutoj klisuri ruševine Malog Kalnika. Držali su ga gotovo isti gospodari kao i Veliki Kalnik. 1250 god. spominje ga Bela IV. Važnost je izgubio 1663. kad je Gašpar Orehovački sazidao novi dvor u nizini kod Gornje Rijeke.

Zbog zasluga u ratu protiv Tatara, u XII stoljeću, nekim seljačkim obiteljima podno Kalnika Bela IV podijelio je plemstvo. Ove plemiće nazivaju "šljivarima" jer su prema legendi šljivama spasili kralja od gladi prilikom opsade. Taj je događaj opjevao i August Šenoa u jednoj od svojih pjesama.

Abstract

18 km from Croatian town Križevci, 500 m from the mountain hut, a free - climbing training place has ben established. Up to now, 11 climbing routes (graded IV to VIII^-, 15 to 25 m high) have been rigged. Here is a possibility of arranging many more routes.

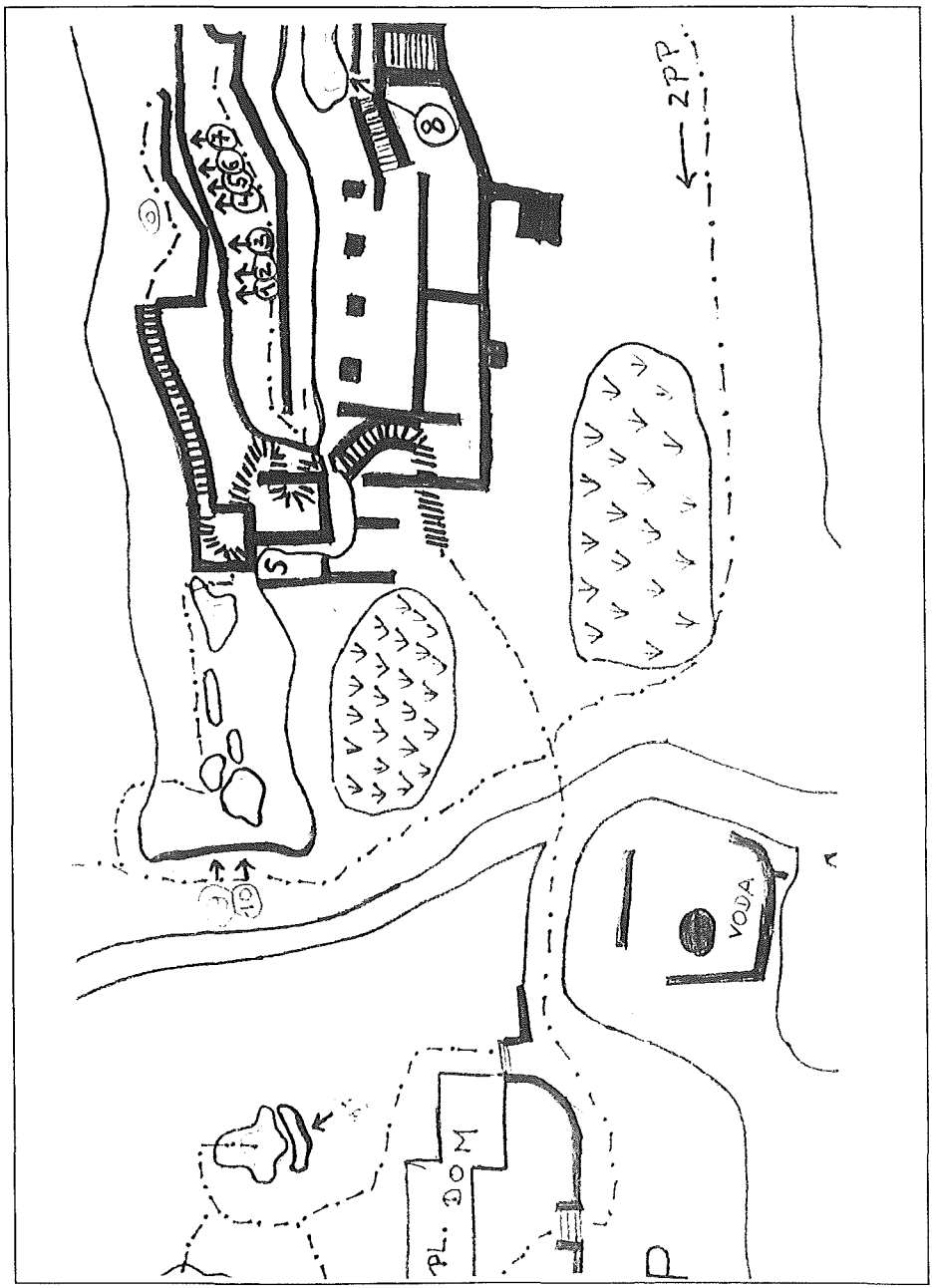

Skica penjališta na Kalniku

Lavoslav Čaklović:
NOVI SMJER NA KLEKU

Podklek–zapadna stijena

smjer: NO WOMEN NO CRY ili NEMA ŽENA NEMA JADIKOVKE
penjači: Lavoslav Čaklović, Neven Petrović (23.06.1991.god)

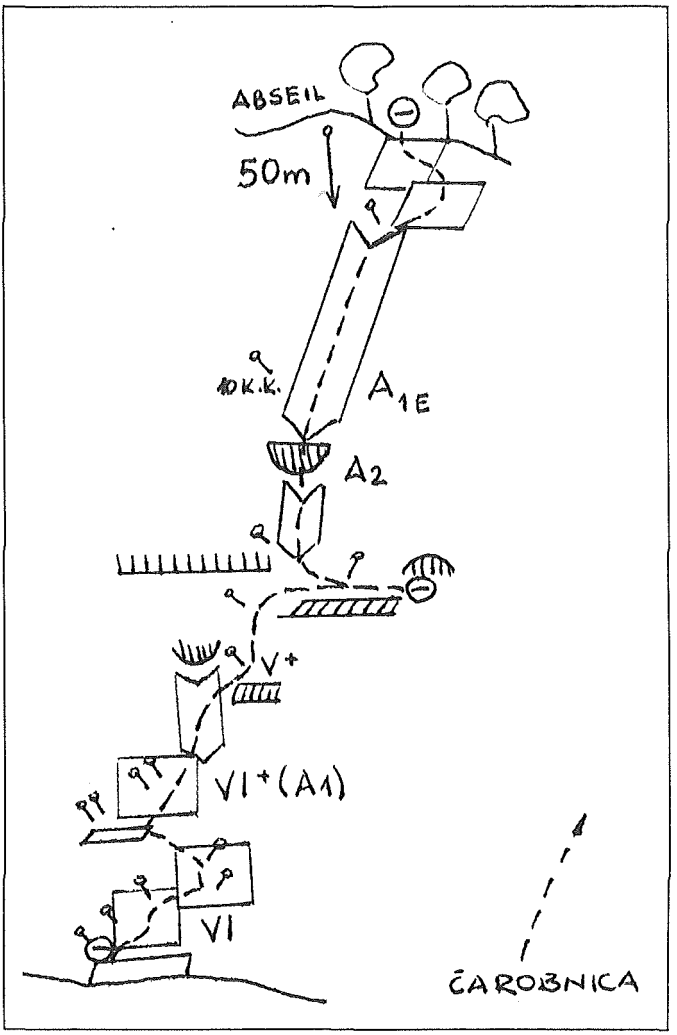

prvi pokušaj: Krunoslav Lazić–Biljka, Boris Čujić, Boris Žiljak
ocjena: $A_1, VI(A_2)$, 2D, 60 metara
Pristup smjeru: Na putu za vrh ispod velikog prevjesa nalazi se markantna spiljica. Iznad nje nalazi se sistem kamenih polica. Ulaz u smjer je desno od izrazitog stupaljuske (klin).
Silaz: Sa sedla po putu ili po kosoj gredini do Vrijeskove pločice pa dalje po putu.
Napomena: Smjer je potpuno opremljen. Potrebno je ponijeti komplet stopera i koji klin za izlaz iz smjera. Stijena je čvrsta.

Božidar Kanajet: PIRAMIDE NA SLJEMENU

Do godine 1889. stajala je na Medvednici, tj. na vrhu Sljemena, drvena piramida, otvorena na Duhove 5.6.1870. a podignuta je bila troškom od 135 forinti nastojanjem inž. Nitzia, zagrebačkog trgovca Meška i Lovrenčića. Ta je piramida pomogla da se poveća broj posjetilaca vrha Sljemena, budućih ljubitelja prirode, koji su dolazili da se s piramide naužiju prekrasnih vidika. Iz kruga tih ljudi doskora je niknulo i Hrvatsko planinarsko društvo.

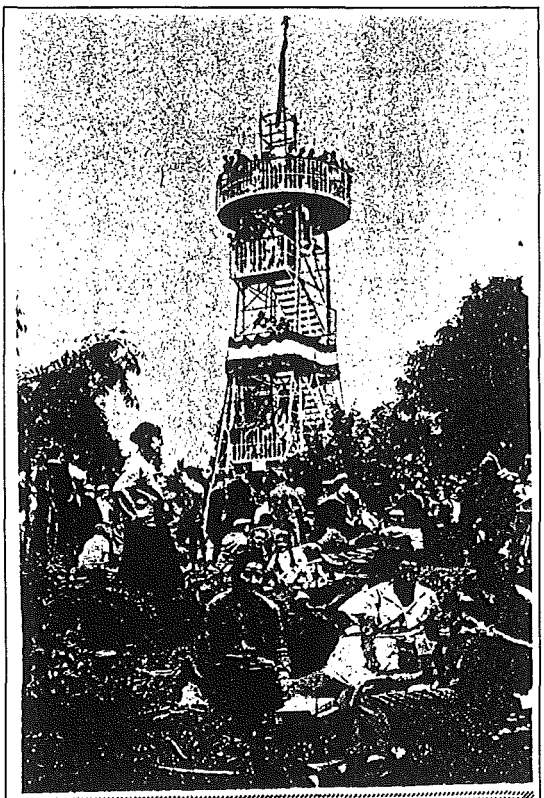

Svečano iskićena piramida

No ta piramida nije mogla dugo prkositi vremenu, te je doskora postala slaba i klimava. Zbog toga je odbor Hrvatskog planinarskog društva podigao 1877. godine novu drvenu piramidu bolje konstrukcije po nacrtu člana društva ing. Lenucija. Nova je piramida bila svečano otvorena 22.srpnja 1877. godine. Istodobno je društvo nastojalo sagraditi i planinarsku kuću pa je kasnije podignut i Tomislavov dom. No kako je i ova nova drvena piramida stradala od zuba vremena, trebalo ju je opet zamijeniti novom, pa je HPD odlučilo da se podigne željezna. Prihvaćena je 1889. godine ponuda bečke tvornice C. Milde i dr. koja ju je i montirala. Bila je visoka 12 metara, a željezna joj je konstrukcija bila mase 8324 kg. Možemo si zamisliti da je doprema materijala na Sljeme u to doba bila vrlo mučna zbog loših puteva koji su vodili na vrh, jer o cesti se tada nije niti govorilo. Ta je željezna piramida na Sljemenu doživjela puno godišnjica pa tako i ova slika datira od 28.srpnja 1929.godine, za proslave četrdesetgodišnjice. U tu je svrhu sama svečarica,

piramida, bila svečano iskićena zelenilom i hrvatskim trobojnicama. Slavlje je započelo svetom misom koju je pod vedrim nebom služio šestinski župnik. Poslije mise zaredali su govori, a nakon toga pošlo se na otvaranje nove terase na Tomislavcu, pred kojim se plesalo i zabavljalo. Na toj jubilarnoj proslavi bilo je najmanje 3000 planinara. Danas su od te piramide ostale samo četiri kamene kocke (litotamnijski vapnenac), koje su članovi Gorske službe spašavanja postavili ispod svog kontejnera-kućice na samom vrhu. Mišljenja sam da one zaslužuju bolje mjesto. Možda kao postolje za maketu piramide kraj TV tornja.

Vaš BoKa

Uredništvo povodom ovog članka predlaže N A G R A D N U I G R U
Odgovorite na pitanja:

- Kada je srušena i preseljena željezna piramida?
- Kada je postavljen željezni TV toranj?
- Kada je on srušen?
- Kada je otvoren novi TV toranj?

Odgovore dajte uredniku ili pošaljite na adresu Velebita. Sretni dobitnik će biti nagrađen besplatnom pretplatom na sljedeći broj Velebitena.

Abstract

On Sljeme, 1035 m high peak of Medvednica massif near Zagreb, the first wooden tower was erected in 1870. The history of tower on the most visited mountain in Croatia parallels the history of organized mountaineering in Croatia.

Irena Horvat, Neven Kalac:
PRIČA O ZLATOROGU

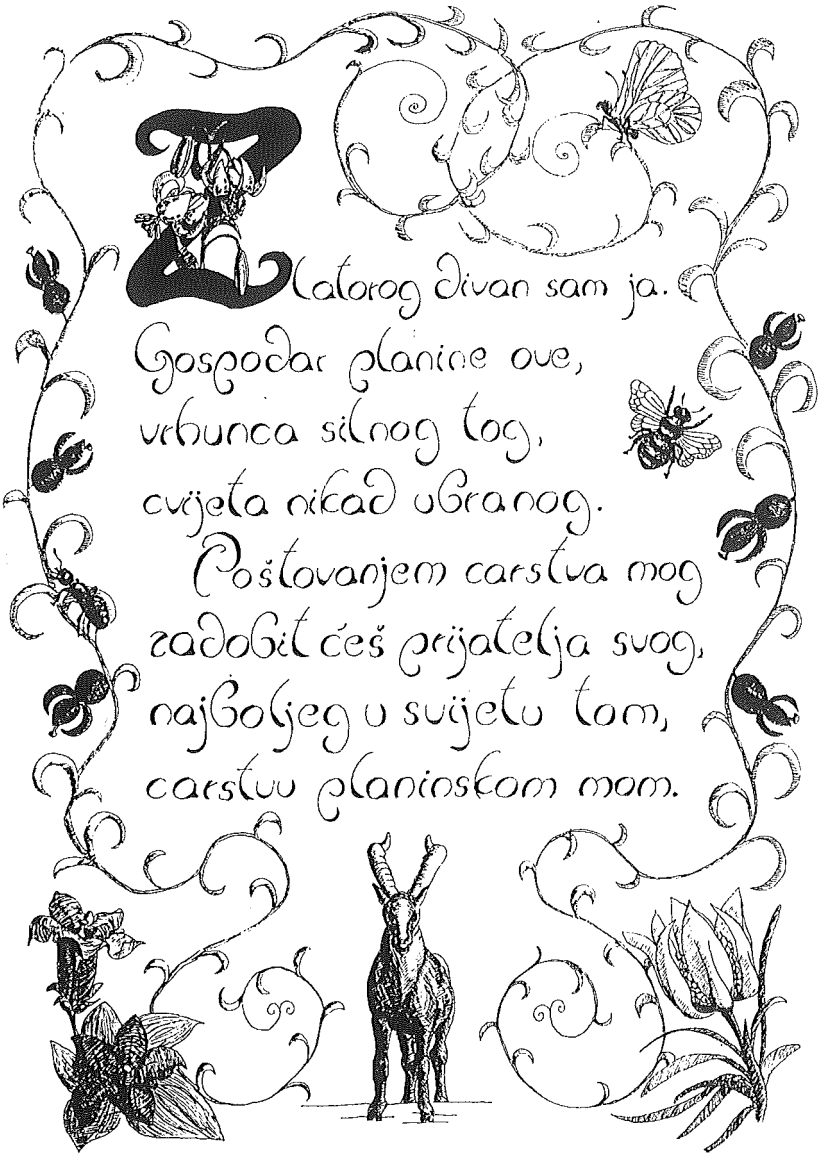

Tad drug će ti biti
i cvijet, i kamen taj,
što u susret ti biti
da ti srce svoje podari.
Al ne ispuniš li
uvijet moj,
poslat ću
mećavu silnu,
i planinski kraj
pokazat će se
silan tebi.

Počinak uvijek naći
ćeš ovdje.
Ma gdje bio, tu sam i ja,
da te čuvam i pazim,
u nevolji pomognem.
Upoznaj ovaj prekrasan
svijet mali,
i jezero bistro što se
ovdje plavi,
sunce jutarnje,
u prekrasno ružičasto
svitanje.

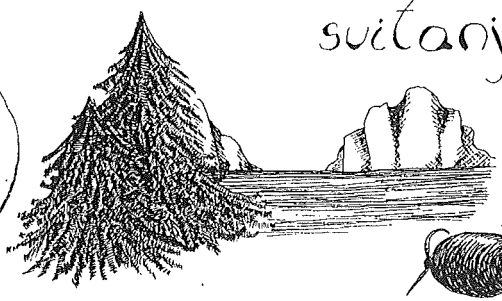

nastavlja se

OGLEDALO–AKTIVNOST DRUŠTVA U JESENSKOM PERIODU

Planinarski odsjek

14. i 15. 09.	Julijske Alpe	Zdravko, Kruna, Sanja, Davorin.(AO), Mirella	Žirovnica–Stol–Žirovnica
14. i 15. 09.	Kamniške Alpe	Ana Č., Ana A., Marina	Kamnik–Cojzova Koča–Grintovec
14. i 15. 09.	Pohorje	Andreja i Krešo	
15. 09.	Sljeme	Viktor Dinko i Boris	
21. i 22. 09.	Zasavske gore	Darko Cimperšak	Kum i Kopitnik
28. 09.	Gorsko Zrcalo	Dugi, Mirella, Lidija, Vedran, Zoran i Saša	
29. 09.	Sljeme	Krešo, Dinko, Damir, Mario, Saša	
03.–06. 10.	Zasavske gore	Sanja i Sven	Krasnik–Kal–Šmohor
06. 10.	Sljeme	Saša	
13. 10.	Sljeme	Učo, Dugi, Lidija, Andrea, Saša, Vedran	
12. i 13. 10.	Rogla	Jaro i Tužni	Velenje–Rogla–Pesek
27. 10.	Medvednica	Mirella	Kameniti svati
26. i 27. 10.	Ivanščica	Monika, Dinka, Breda, Mirela, Saša, Zdravko	Dom na Pokojcu
02. 11.	Samoborsko gorje	Mirella, Davor, Zrinka, Toni, Dugi, Učo, i Saša	Rude–V.Dol–Oštrc
03. 11.	Sljeme	Bago, Irma, Andrea, Zdravko, Dinko i Mario	Puntijarka
23. i 24. 11.	Samoborsko gorje	Darko	V.Dol–Oštrc–Japetić
01. 12.	Sljeme	Dinko i Saša	
07. 12.	Sljeme	Bago i Zdravko	Risnjak–Puntijarka
07. 12.	Samoborsko gorje	Mirella, Mirela O., Jaro, Kec i Zinka	Oštrc–Lipovec–Šoićeva
08. 12.	Samoborsko gorje	Davor i Toni	
08. 12.	Sljeme	Kec	
14. i 15. 12.	Medvednica	Marina, R., Irma, Zoran, Mirellla i Mirjana K. (u sklopu tečaja orijentacije i bivakiranja)	Čučerje–Lipa–Puntijarka
22. 12.	Samoborsko gorje	Irma, Andrea, Lidija, Štef, Zdravko, Zoran, Dinko, Darko M., (Matica)	Rude–Oštrc–V. Dol–Smerovišče

Speleološki odsjek

28. i 29. 9.	Kamniške Alpe	Čedo, Robi, Miljenko, Koni, Vlasta, Maja, Ana, Slavica	K. Bistrica, C. kuća, Turska gora
28. i 29. 9.	Velebit iznad Selina	Slaven, Cuco, Patak, Vrba, Damir	spašavanje ljudi iz Lovinca
4. 10.	Gorsko Zrcalo	Damir, Robert Kakarigi, Vida, Robi s familijom	penjanje, vježba spašavanja
11. 10.	Tunel	Pavle, Vida, Neven, Švrćo, Damir	penjanje
12. 10.	Gorsko Zrcalo	Pavle, Darko, Damir, Robi, Slaven, Cuco	vožnja biciklima, samospašavanje penjanje
19. 10.	planinarski savez	Patak, Dario D., Nikica, Robi, Cuco, Damir, Ana, Maja, Vida, Jagoda, Lidija, Đoni, Darko, Marina	vježba GSS-a i simpatizera
19. i 20. 10.	Veternica	Ana, Damir, Vida, Patak, Darko	Alpinistički kanal

26. 10.	Veternica	Damir, Ana, Ivana, Pavle, Jagoda, Neven A., Kabić	Alpinistički kanal
		Robi, Slaven	sportski do Viktorije
		Dario, Amna	do Viktorije
27. 10.	Samobor	Iva, Ivančica, Cuco, Slavica, Darko, Ana, Damir, Kabić, Julija	Japetić, Lipovec
1. 11.	Veternica	Kakarigi, Zrinka, Cuco, Slaven, Ivana	Dvorana Kipova
2. i 3. 11.	Veternica	Pavle, Ana Č., Saška, Iva, Dario, Tvrtko	do Plaže
1, 2, 3. 11.	Črešnjevec, Slovenija	Vida, Patak, Damir, Ana, Kabić, Suzi	bicikli, padobranstvo
3. 11.	Samoborsko gorje	Zrinka, Slaven, Čedo	
9. 11.	Sljeme	Cuco, Neven A., Slaven, Kabić	izlet biciklima (M. Trnava, Vidovec, Hunjka, Puntijarka, Šestine)
9. 11.	Medvedgrad	Damir, Ana	
9. 11.	Veternica	Dario, Amna	do Plaže
10. 11.	Oštrc	Tvrtko, Vedran, Pavle, Ana, Damir, Škampi, Slavenka, Suzana, Kabić	planinarenje, penjanje
16. 11.	Gorsko Zrcalo	Marina, Maja, Ivančica, Ana, Damir, Škampi, Kabić, Patak, Vida, Vedran, Miki, Lovro, Slaven, Ana Č., Cuco, Jagoda, Sunčana, Lidija, Nikica	vježba GSS-a - apsajl i graminger
22. 11.	Veternica	Slaven, Čedo, Zrinka, Pavle, Nikica	Plaža, Velika i Kristalna dvorana
23. 11.	Gorsko Zrcalo	Lovro, Nikica, Jagoda, Dario D., Zdenko	
24. 11.	Gorsko Zrcalo	Nikica, Nives, Ana, Dario D.	penjanje i spuštanje spravama
29. 11.	Tunel	Jagoda, Vida	klasični apsajl
30 .11.	Oštrc	Jagoda, Vida, Patak, Maja, Ivančica, Nikica, Doni, Lovro, Lidija, Marina, Damir, Ana, Mirela, Sanja. C., Škampi, Dario D., Ana Č., Slaven, Kabić, Čedo, Cuco	vježba GSS-a - apsajl, nosila
1. 12.	Veternica	Darko, Vesna	Alpinistički, Kristalni kanal
1. 12	Maksimir	Čedo, Mirela, Neven, Iva, Jagoda, Kabić, Cuco, Miki, Ana A., Ana Č., Tortići, Maja, Damir, Ana	orijentacija, kretanje po azimutu
7. i 8. 12.	Samoborsko gorje	Cuco, Miki, Damir, Ana, Iva, Neven, Ana Č., Marina, Robi, Kakarigi, Kabić	orijentacija, bivakiranje, paljenje vatre
14. i 15. 12.	Medvednica Lipa- Puntijarka	Damir, Ana, Čedo, Iva, Mirela, Neven, Ana Č., Ana A., Kabić, Jagoda, Neven K., Marina	bivakiranje, posjećena Velika Peć

Alpinistički odsjek

27.10.	Liac	Čujić, Keks	Penjanje
10. 11.	Liboje	Karmen, Slim, Čujić, Danko	Penjanje
11. 11.	Okić	Karmen, Slim, Čujić	Penjanje
03. 11.	Osp	Keks, Čujić, Brada, Danko, Nataš, Čak	Penjanje
	Zumberak	Karmen, Slim	Penjanje, šetnja
	Oštrc	Dugi, Učo	Penjanje
05. 12.	Gorščica, Puntijarka	Kruna, Sanja	šetnja
	Brežice	Spitzer	Trčanje

RIJEČ UREDNIKA

O položaju u kojem se našla naša Domovina, pa tako i Velebit, mislim da ne treba trošiti riječi. No ne spomenuti da su se Velebitaši vrlo aktivno i svestrano uključili u obranu Hrvatske bilo bi pogrešno. Od prikupljanja svih vrsta pomoći najpotrebnijima, do velikog udjela u Velebitskoj satniji, jedinici posebne namjene, stalno angažiranoj na frontu, u kojoj su se našli Velebitaši svih generacija.

No život ide dalje i ovaj broj Velebitena upravo je dokaz da i u najtežim trenucima ne zaboravljamo koji je osnovni razlog našeg zajedništva. A to je bavljenje svim oblicima planinarstva i zadovoljstvo koje u tome nalazimo. Ovdje smo zato što to želimo i volimo, a ne zato što moramo ili što smo baš mi jedini Bogom dani spasitelji planinarstva i alpinizma, bez kojih će, sa tamo nekim klincima i diletantima, sve propasti. A mi smo nekakvi supermeni, veliki ekspedicionisti, a tek tamo daleko, daleko ispod nas ima mjesta i za druge. Zaboravljamo da je Velebit velik i nešto posebno jer je uvijek do sada poštovao onu staru – na mladima svijet ostaje.

No kako već rekoh, novi Velebiten je tu. Zbog obilja kvalitetnog materijala nešto deblji nego uobičajeno. Sa nekim novostima kao što je sažetak na engleskom (zbog dogovorene razmjene sa stranim časopisima) i promjenom grafičkog lika (hvala Čaku). Pišite i dalje, a tekstove, uključujući i sažetak na hrvatskom i stranom jeziku predajte po mogućnosti na disketama, bez ograničenja u formatu i programu.

Do čitanja.

Robert Erhardt